

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Civilinės teisės ir civilinio proceso katedra**

Vaivos Pajarskaitės,
V kurso, komercinės teisės
studijų atšakos studentės

Magistro darbas
Akcininkų neturtinės teisės ir jų įgyvendinimas
Non-property rights of shareholders and implementation

Vadovas: lekt. Gintautas Bartkus

Recenzentas: asist. Mindaugas Žolynas

Vilnius 2007

Turinys

Turinys.....	2
Ižanga.....	3
1. Pagrindinės akcininkų neturtinės teisės ir tinkamas jų įgyvendinimas.....	6
2. Akcininkų neturtinių teisių įgijimo momentas.....	9
2.1. Nuosavybės teisės į materialias akcijas įgijimo momentas.....	9
2.2. Nuosavybės teisės į nematerialias akcijas įgijimo momentas.....	12
3. Teisė dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime.....	15
3.1. Visuotinis akcininkų susirinkimas – akcininkų dalyvavimo bendrovės valdyme forma.....	15
3.2. Asmenys, turintys teisę dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime.....	16
3.2.1. Akcininkai, turintys teisę dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime.....	17
3.2.2. Akcininkų teisės dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime įgyvendinimas per įgaliotus asmenis.....	19
3.2.3. Balsavimo teisės perleidimo sutartis.....	22
3.3. Balsavimo teisės visuotiniame akcininkų susirinkime apribojimai.....	23
3.4. Teisės dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime pažeidimas.....	28
3.4.1. Visuotinio akcininkų susirinkimo nesušaukimas nustatytu laiku.....	29
3.4.2. Informavimo apie visuotinį akcininkų susirinkimą tvarkos pažeidimas.....	30
3.4.3. Visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkės sudarymo ir pildymo tvarkos pažeidimas.....	36
3.4.4. Aplinkybės, lemiančios visuotinio akcininko susirinkimo sprendimų panaikinimą dėl visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo tvarkos pažeidimo.....	40
4. Akcininko teisė gauti Akcinių bendrovių įstatymo 18 str. 1 d. nurodytą informaciją apie bendrovę.....	42
5. Akcininkų teisė pareikšti ieškinį teisme.....	48
5.1. Išvestinis ieškinys.....	48
5.2. Teisė nuginčyti bendrovės organų sprendimus.....	52
5.3. Kiti atvejai, kada akcininkai turi teisę kreiptis į teismą su ieškiniu.....	55
6. Kitos akcininkų neturtinės teisės.....	56
Išvados.....	58
Literatūros sąrašas.....	61
Santrauka.....	67
Summary.....	68

Ižanga

Temos aktualumas. Šiandieniniame verslo pasaulyje bendrovės yra pagrindiniai subjektai vykdantys ekonominę veiklą. Asmenys investuodami į bendrovės kapitalą siekia jų privačių interesų patenkinimo, t.y. materialinės naudos, todėl akcininkai būdami suinteresuoti pelninga ir efektyvia bendrovės veikla turi vaidinti svarbų vaidmenį bendrovės valdymo procese ir būti užtikrinti, kad valdymo organai sieks jų interesų tenkinimo ir bus jiems atskaitingi. Tokias galimybes akcininkui suteikia neturtinės teisės. Taigi neturtinių teisių tinkamas įgyvendinimas yra labai aktualus kiekvienam akcininkui, kadangi jos užtikrina tinkamą nuosavybės teisių į akcijas įgyvendinimą. Akcininkų teisių, ypač neturtinių, apsauga yra labai svarbu rūpintis ne tik nacionaliniu, bet ir tarptautiniu mastu. Pastaraisiais metais labai išaugus užsienyje perkamų akcijų skaičiui, atsirado dar didesnis poreikis stiprinti akcininkų teises, kadangi akcininkai įsigydami akcijų kitoje valstybėje esančioje bendrovėje, dažnai susiduria su savo teisių, o ypač neturtinių, įgyvendinimo kliūtimis. Tinkamo akcininkų neturtinių teisių įgyvendinimo svarba ir su juo susijusios problemos yra ne kartą nagrinėtos tiek Lietuvos doktrinoje, tiek teismų praktikoje. Taip pat ir Europos Sąjungos mastu šis klausimas yra plačiai išnagrinėtas. Tačiau pasikeitus verslo sąlygoms ir Europos Komisijai ėmusiai iniciatyvų gerinti bendrovių valdymą ir tuo pačiu stiprinti akcininkų teises, yra svarbu dar kartą išsiaiškinti, su kokiomis akcininkų neturtinių teisių įgyvendinimo problemomis yra susiduriama Lietuvoje ir kaip jas būtų galima išspręsti.

Darbo tikslai. Šio magistro darbo tikslas yra išanalizuoti pagrindines akcininkų neturtines teises ir jų įgyvendinimą Lietuvoje. Pabrėžti tinkamo šių teisių įgyvendinimo svarbą tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu. Taip pat siekiama išsiaiškinti pagrindines su šių teisių reguliavimu susijusias teorines bei praktines problemas ir pateikti galimus jų sprendimų būdus.

Darbo objektas. Darbe kiekviena atskirai yra nagrinėjamos pagrindinės akcininkų neturtinės teisės, kurias suteikia Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas¹ (toliau tekste - CK) ir Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas² (toliau tekste - Akcinių bendrovių įstatymas). Darbe yra remiamasi šiais teisės aktais, kadangi tai yra pagrindiniai šaltiniai Lietuvoje, nustatantys pačias svarbiausias akcininkų neturtines teises ir reguliuojantys šių teisių įgyvendinimą. Taigi yra atliekama šių akcininkų neturtinių teisių

---

¹ Valstybės žinios, 2000, Nr. 74 – 2262.

² Valstybės žinios, 2000, Nr. 64 – 1914.

analizė: dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime, gauti informaciją apie bendrovę, kreiptis į teismą su ieškiniu, inicijuoti bendrovės veiklos tyrimą. Nors akcininkai gali turėti ir kitų neturtinių teisių, tačiau yra analizuojamos būtent šios teisės, kadangi jos laikomos pagrindinėmis, kurių tinkamas įgyvendinimas užtikrina galimybę pasinaudoti ir kitomis neturtinėmis teisėmis. Šiame darbe analizuojant minėtas neturtines teises yra aptariamos ir kitos neatsiejamai su pagrindinėmis susijusios neturtinės teisės. Taip pat darbe yra nagrinėjami šių neturtinių teisių pažeidimo atvejai, jų sukeltos pasekmės kitoms akcininkų turimoms tiek turtinėms, tiek neturtinėms teisėms ir šių pažeistų teisių gynimo būdai, aptariamos pagrindinės akcininkų neturtinių teisių reguliavimo spragos Lietuvoje, neleidžiančios tinkamai jomis pasinaudoti. Šiame darbe didelis dėmesys yra skiriamas Europos Sąjungos iniciatyvoms gerinti bendrovių valdymą valstybėse narėse, o ypač 2006 m. sausio 05 d. Europos Komisijos parengtam direktyvos pasiūlymui dėl bendrovių, kurių registruotoji buveinė yra valstybėje narėje ir kurių akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, akcininkų balsavimo teisių panaudojimo, iš dalies keičianti Direktyvą 2004/109/EB³ (toliau tekste – direktyvos pasiūlymas dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo), kadangi jomis yra siekiama padėti valstybėms narėms stiprinti akcininkų teises. Magistro darbas suskirstytas į šešias struktūrines dalis. Pirmoji dalis skirta nurodyti pagrindines akcininkų neturtines teises Lietuvoje ir pabrėžti šių teisių apsaugos svarbą tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiu. Antroje dalyje yra nagrinėjamas akcininkų nuosavybės teisės į akcijas įgijimo momentas, kaip pagrindas atsirasti akcininkų neturtinėms teisėms. Antroje dalyje analizuojama akcininkų teisė dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime. Trečioje dalyje – akcininkų teisė gauti informaciją apie bendrovę. Ketvirtoje dalyje – akcininkų teisė pareikšti ieškinį. Paskutinėje dalyje aptariama akcininkų teisė inicijuoti bendrovės veiklos tyrimą ir paminimos kitos akcininkų neturtinės teisės.

Tyrimo metodai. Darbe naudojami šie tyrimo metodai: 1. Sisteminės analizės metodas padėjo identifikuoti ir nagrinėti akcininkų neturtinių teisių reguliavime esančias problemas, kurioms tyrinėti būtina atsižvelgti į kitas problemas, kurioms atskleisti būtinas jų tarpusavio ryšių nagrinėjimas. 2. Teleologinis metodas naudojamas siekiant atskleisti tikrąją įstatymo leidėjo valią, įtvirtintą akcininkų neturtines teises ir jų įgyvendinimą reglamentuojančiuose teisės aktuose, bei suvokti šių teisės normų priėmimo priežastis. 3. Istorinis metodas naudojamas siekiant atskleisti pasikeitusio akcininkų neturtinių teisių reguliavimo priežastis ir tikslus. 4. Lyginamojo metodo pagalba parodomi Lietuvoje ir kitose valstybėse tam tikrų akcininkų neturtinių teisių įgyvendinimo skirtumai. Tai pat

---

³ KOM, 2005, 685 galutinis.

pasitelkiant šį metodą, galima vertinti, kad šiandieninė akcininkų neturtinių teisių apsauga Lietuvoje yra stipresnė nei buvo anksčiau. 5. Loginis metodas yra naudojamas aiškinantis teisės normų turinį, argumentuojant, pateikiant išvadas.

Naudoti šaltiniai. Darbe yra panaudoti norminiai teisės aktai, specialioji literatūra, teismų praktika. Daugiausiai šiame darbe naudojamas teisės norminis aktas yra Akcinių bendrovių įstatymas, kadangi jis yra pagrindinis teisės aktas, reguliuojantis akcininkų neturtinių teisių institutą Lietuvoje. Atskleidžiant šią temą yra naudojami ir Europos Sąjungos teisės aktai. Kadangi tiek Lietuvoje, tiek užsienio šalyse akcininkų neturtinės teisės yra plačiai išnagrinėtos, todėl yra naudojamosi tiek Lietuvos, tiek užsienio specialiąją literatūra. Iš naudojamos Lietuvos specialios literatūros galima būtų išskirti E. Krivkos, R. Misiaus, iš užsienio – J. Farrar, H. R. Hahlo darbus. Didelis dėmesys yra skiriamas ir remiamasi Europos Komisijos išaiškinimais dėl akcininkų teisių stiprinimo. Taip pat šiame darbe yra labai svarbi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau tekste – Aukščiausiasis Teismas) praktika, kuri yra pakankamai gausi nagrinėjamu klausimu.

1. Pagrindinės akcininkų neturtinės teisės ir tinkamas jų įgyvendinimas

Asmeninės neturtinės teisės yra civilinės teisės saugomi objektai, kurios apibrėžiamos, kaip ekonominio turinio neturinčios ir neatskiriama susijusios su jų turėtoju teisės⁴. Neturtinės teisės yra labai svarbios akcininkams, kadangi suteikia jiems teisę dalyvauti bendrovės valdyme, priimti sprendimus svarbiausiais bendrovės veiklos klausimais ir tokiu būdu siekti apibrėžtų veiklos tikslų. Dėl minėtos neturtinių teisių svarbos, teisės aktai turi užtikrinti tinkamą šių teisių įgyvendinimą ir siekti kuo geresnės jų apsaugos. Lietuvoje pagrindinės akcininkų neturtinės teisės yra įtvirtintos CK ir Akcinių bendrovių įstatyme. Įstatymo leidėjas Akcinių bendrovių įstatyme nustatė pagrindinių akcininkų neturtinių teisių sąrašą, palikdamas galimybę pačiai bendrovei įstatuose nustatyti ir kitas neturtines teises, neprieštaraujančias tiek Akcinių bendrovių, tiek kituose įstatymuose nustatytoms neturtinėms teisėms. Akcinių bendrovių įstatymo 16 str. 1 d. yra išvardintos pagrindinės akcininkų neturtinės teisės, tokios kaip teisė dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime, pagal akcijų suteikiamas teises teisė balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime, teisė gauti informaciją apie bendrovę, teisė kreiptis į teismą su ieškiniu, prašant atlyginti bendrovei žalą, kuri susidarė dėl bendrovės vadovo ir valdybos narių pareigų, nustatytų Akcinių bendrovių ir kituose įstatymuose, taip pat bendrovės įstatuose, nevykdymo ar netinkamo vykdymo, taip pat kitais įstatymų nustatytais atvejais. Kaip jau minėta, šis sąrašas nėra baigtinis, kadangi to paties straipsnio 2 d. yra pasakyta, kad bendrovės įstatuose gali būti nustatytos ir kitos neturtinės teisės. Šios teisės yra laikomos pagrindinėmis neturtinėmis akcininkų teisėmis, kadangi jų tinkamas įgyvendinimas užtikrina galimybę akcininkams aktyviai dalyvauti bendrovės valdyme ir kontroliuoti bendrovės valdymo organų veiksmus.

Atsižvelgiant į vis didesnę užsienyje perkamų akcijų dalį, akcininkų neturtinių teisių apsauga tampa vis svarbesnė. Asmenys siekdami didesnio pelno dažnai investuoja į kitose valstybėse esančių listinguojamų bendrovių, kurių akcijomis yra prekiaujama reguliuojamoje rinkoje, kapitalą. Tačiau tokie akcininkai nerezidentai⁵ dažnai susiduria su savo teisių, o ypač neturtinių, įgyvendinimo kliūtimis. Būdami kitoje valstybėje jie dažnai negali fiziškai dalyvauti visuotiniuose akcininkų susirinkimuose, gauna nepakankamą informaciją, susijusią su visuotiniu akcininkų susirinkimu arba informacija yra gaunama pavėluotai, todėl akcininkams lieka daug mažiau laiko pasiruošti balsavimui ir tinkamai

---

⁴ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (su pakeitimais ir papildymais) 1.115 str. 1 d. (Valstybės žinios, 2000, Nr. 74 – 2262).

⁵ Akcininkai, negyvenantys šalyje, kurioje yra bendrovės, kurios akcijų jie turi įsigiję, registruotoji buveinė.

įgyvendinti šią neturtinę teisę⁶. Taigi galima daryti išvadą, kad plečiantis bendrovių veiklos apimtims ir teritorijoms tapo ypač svarbu sustiprinti akcininkų interesų apsaugą. Tiek Europos Sąjungos, tiek pasauliniu mastu yra aktyviai diskutuojama apie poreikį sustiprinti akcininkų interesus, pabrėžiant, kad geras bendrovių valdymas užtikrins akcininkų interesų apsaugą⁷. Taigi pagrindinė priemonė pagerinti akcininkų, tiek rezidentų⁸, tiek nerezidentų, neturtinių teisių įgyvendinimą yra patobulinti bendrovių valdymą.

Europos Sąjunga būdama vientisas šalių blokas ir siekdama suderinti skirtingas valstybių narių bendrovių teisės nuostatas ir sumažinti teisinį neapibrėžtumą bei paskatinti verslo efektyvumą ir konkurencingumą⁹, ėmėsi iniciatyvų spręsti ne tik su tarptautiniu balsavimu susijusių problemų, bet apskritai išanalizuoti visą bendrovių teisės reguliavimą Europos Sąjungos mastu, kadangi pasikeitus verslo sąlygoms, galiojantys teisės aktai tapo netinkami. Taigi būtent šiam tikslui 2001 m. Europos Komisija suformavo bendrovių teisės specialistų aukšto lygio grupę (angl. - *the high level group of company law experts*), kuri analizės rezultatus dėl bendrovių teisės reguliavimo pakeitimo išdėstė 2003 m. gegužės 21 d. Europos Komisijos parengtame pranešime „Bendrovių teisės modernizavimas ir įmonių valdymo pagerinimas - veiksmų planas ateičiai“¹⁰ (angl. – *“Modernizing Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward”*) (toliau tekste – veiksmų planas). Šio veiksmų plano viena iš pagrindinių iniciatyvų yra akcininkų teisių, tarp jų ir neturtinių, apsaugos stiprinimas, kas paskatintų jų aktyvumą, o tuo pačiu padidintų ir Europos Sąjungos vidaus rinkos efektyvumą. Europos Komisija šiame veiksmų plane išreiškė nuomonę, kad akcininkai turi vaidinti svarbų vaidmenį bendrovės sprendimų priėmimo procese. Jiems turi būti suteiktos veiksmingos priemonės aktyviai daryti įtaką bendrovei ir užtikrinti, kad valdymo organai sieks jų interesų ir bus jiems atsakingi¹¹. Taigi Europos Komisija padarė išvadą, kad norint panaikinti esamas kliūtis, reikia daryti nacionalinių teisės aktų pataisas,

---

⁶ 2003-05-21 Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. *Modernizing Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward*. (COM, 2003, 284 final). p. 8.

⁷ AB „Vilniaus vertybinių popierių birža“. *Vilniaus vertybinių popierių biržoje listinguojamų bendrovių valdymo kodeksas* [interaktyvus]. 2006-08-21 d, [žiūrėta 2006-03-14], p. 3. Prieiga per internetą: < http://www.lt.omxgroup.com/f/teisesaktai/Bendroviu_valdymo_kodeksas.pdf>.

⁸ Akcininkai, gyvenantys šalyje, kurioje yra bendrovės, kurios akcijų jie yra įsigiję, registruotoji buveinė.

⁹ Europos Parlamento klausimai. Atsakymai į klausimus: paskirtasis komisijos narys M. Charley McCreedy (Vidaus rinka ir paslaugos). B dalis. Specialieji klausimai [interaktyvus]. 2004-10-07, [žiūrėta 2007-03-06], p. 9. Prieiga per internetą: < http://ec.europa.eu/commission_barroso/mccreevy/docs/speeches/2004-10-07/specificpart/speca_mccreevy_lt.pdf>.

¹⁰ 2003-05-21 Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. *Modernizing Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward*. (COM, 2003, 284 final).

¹¹ *Cit. op.* 9, p. 10.

o tai padaryti tinkamiausia priemonė būtų direktyva. Tiek visuomenė po Europos Komisijos parengto veiksmų plano paskelbtose viešose konsultacijose smarkiai palaikė svarstymui pateiktas priemones, tiek Europos Parlamentas 2004 m. balandžio 21 d. nutarime¹² pareiškė, kad palaiko Europos Komisijos ketinimą stiprinti akcininkų teises. Todėl 2006 m. sausio 05 d. Europos Komisija pateikė jau minėtą direktyvos pasiūlymą dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo. Nors direktyvos pasiūlymas yra skirtas akcininkų nerezidentų teisių stiprinimui, tačiau minėtų kliūčių pašalinimas būtų naudingas ir akcininkams rezidentams. Ši direktyvos pasiūlymą dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo šiuo metu svarsto Europos Parlamentas ir Taryba.

Taigi atsižvelgiant į Europos Komisijos parengtą veiksmų planą ir Europos Komisijos nuomonę, kad viena efektyviausių ir populiariausių priemonių, teigiamai veikiančių bendrovių valdymą, yra laikomi bendrovės valdymo kodeksai (angl. – *corporate governance codes*), įtvirtinantys tinkamus bendrovių valdymo principus bei standartus¹³, Vilniaus vertybinių popierių birža 2006 m. rugpjūčio 21 d. patvirtino Vilniaus vertybinių popierių biržoje listinguojamų bendrovių valdymo kodeksą¹⁴ (toliau tekste – listinguojamų bendrovių valdymo kodeksas), kuris įsigaliojo nuo 2007 m. sausio 01 d. Patvirtintas listinguojamų bendrovių valdymo kodeksas – tai 2004 m. priimto Vilniaus vertybinių popierių biržoje listinguojamų bendrovių valdymo kodekso antroji redakcija. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos teisės aktai jau dabar įtvirtina daugelį svarbių tinkamo bendrovių valdymo principų, todėl jame stengtasi užpildyti esamas teisinio reguliavimo spragas. Listinguojamų bendrovių valdymo kodekse išdėstyti bendrovių valdymo principai, standartai bei jų įgyvendinimo metodai yra rekomendacinio pobūdžio. Tačiau bendrovės, kurioms jis taikytinas bent kartą per metus turėtų viešai paskelbti pranešimą apie bendrovės valdymą pagal listinguojamų bendrovių valdymo kodekso nuostatas. Be kitų dalykų, šiame pranešime turėtų būti atskleista, kokių šio kodekso rekomendacijų nėra laikomasi ir dėl kokių priežasčių¹⁵.

Taigi nors, atsižvelgiant į Europos Komisijos rekomendacijas, buvo priimtas listinguojamų bendrovių valdymo kodeksas, tačiau jo rekomendacijos sustiprins ne tik šių, bet apskritai visų bendrovių akcininkų teises, kadangi jos taip pat galės atitinkamas nuostatas įtvirtinti savo įstatuose.

---

¹² OL, 2004 C 104, p. 714.

¹³ *Cit. op.* 7, p. 6.

¹⁴ Patvirtintas AB „Vilniaus vertybinių popierių biržos“ 2006 m. rugpjūčio 31 d. valdybos posėdyje Nr. 06 – 72.

¹⁵ LIDEIKA, PETRAUSKAS, VALIŪNAS IR PARTNERIAI, advokatų kontora, *et al.* Vilniaus vertybinių popierių biržoje listinguojamų bendrovių valdymo kodeksas su komentarais [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-02-26], p. 8. Prieiga per internetą: < <http://www.baltic.omxgroup.com/bwebdocs/BVKK.pdf>>.

2. Akcininkų neturtinių teisių įgijimo momentas

Asmuo įgydamas nuosavybės teisę į akcijas, kitaip sakant tapdamas akcininku, taip pat įgyja ir jų suteikiamas neturtines teises. Todėl norint nustatyti neturtinių teisių įgijimo momentą, reikia nustatyti nuosavybės teisės į akcijas įgijimo momentą. Akcinių bendrovių įstatymo 3 str. 1 d. yra pasakyta, kad akcininkas yra fizinis ar juridinis asmuo, kuris turi įsigijęs bendrovės akcijų. Ši norma apibrėžia patį akcininką, turintį jam įstatymų suteikiamas neturtines teises, ir nustato, kad įsigyti akcijas, galima bet koku įstatymams neprieštaraujančiu būdu, tačiau nėra atskleistas pats nuosavybės teisės įgijimo momentas¹⁶. Priklausomai nuo to ar akcijos yra materialios, ar nematerialios, ir nuo to, kaip jos yra įgyjamos, taip pat skiriasi ir nuosavybės teisės į akcijas atsiradimo momentas. Todėl toliau bus analizuojami šie skirtingi atvejai, kurie dažnai sukelia daug neaiškumų.

2.1. Nuosavybės teisės į materialias akcijas įgijimo momentas

Materialios akcijos turi materialią išraišką t.y. jos yra pagal norminių aktų nustatytus reikalavimus išspausdinti dokumentai¹⁷. Remiantis Akcinių bendrovių įstatymo 40 str. 8 d. uždaroji akcinė bendrovė gali turėti ir materialias, ir nematerialias akcijas, kai tuo tarpu to paties įstatymo 40 str. 7 d. yra nustatyta, kad akcinė bendrovė gali turėti tik nematerialias. Galima daryti išvadą, kad tik uždaroji akcinė bendrovė gali išleisti materialias akcijas. Taigi materialios akcijos gali būti įgyjamos bendrovės steigimo atveju, didinant bendrovės įstatinį kapitalą išleidžiant naujas akcijas ar įsigyjant akcijų iš trečiųjų asmenų arba kai bendrovė perleidžia savo anksčiau įsigytas akcijas. Akcinių bendrovių įstatymo 40 str. 10 d. yra pasakyta, kad materialios akcijos savininkas yra akcijoje nurodytas asmuo, tai reiškia, kad nuosavybės teisė į akcijas, kaip teisė naudotis neturtinėmis teisėmis, įgyjama tik perdavus akciją ar bendrovės įstatuose nustatytais atvejais akcijų sertifikata ją įgijusiam asmeniui ir įrašius apie tai pačioje akcijoje.

Tiek bendrovės steigimo, tiek įstatinio kapitalo didinimo atveju akcijos gali būti perduotos tik po bendrovės ar įstatinio kapitalo didinimo įregistravimo juridinių asmenų registre, nors ir yra pasirašytos akcijų sutartys. Remiantis Akcinių bendrovių įstatymo 8

---

¹⁶ RYMEIKIS, Tomas. Nuosavybės teisė į akcijas ir jos perleidimas: Lietuvos įstatymų leidybos vystimasis ir tendencijos. *Jurisprudencija*, 2004, nr. 57(49), p. 67.

¹⁷ MILELĖNAS, Valentinas.; VILEITA, Alfonsas.; TAMINSKAS, Algirdas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. Pirmasis leidimas*. Vilnius: Justitia, 2001, p. 225.

str. 1 d. bendrovės steigimo sutartis ar steigimo aktas yra kartu ir akcijų pasirašymo sutartis. Bendrovės steigimo ir įstatinio kapitalo didinimo atveju akcijos gali būti perduotos tik po bendrovės ar įstatinio kapitalo didinimo įregistravimo juridinių asmenų registre, kadangi tik po įregistravimo jos yra laikomos išleistomis ir jas galima perduoti akcijas pasirašiusiems asmenims. Jeigu, remiantis Akcinių bendrovių įstatymo 40 str. 10 d. materialios akcijos savininku yra laikomas akcijoje nurodytas asmuo, tuomet asmenims pasirašiusiems akcijų sutartis tampa labai svarbu, kuo greičiau po bendrovės steigimo ar įstatinio kapitalo didinimo įregistravimo juridinių asmenų registre, gauti pačias akcijas ar jų sertifikatus. Tačiau iš Akcinių bendrovių įstatymo matyti, kad terminas, per kurį akcijos ar jų sertifikatai turi būti perduoti jų savininkams, jame nėra nustatytas. Tik Akcinių bendrovių įstatymo 49 str. 8 d. nustato, kad dėl įstatinio kapitalo padidinimo pakeistus įstatus įregistravus juridinių asmenų registre, bendrovės vadovas įstatuose nustatyta tvarka turi pranešti akcininkams apie naujų materialių akcijų ar jų sertifikatų atsiėmimo tvarką. Taigi ši įstatymo norma įtvirtina bendrovės pareigą perduoti akcijas ar jų sertifikatus savininkams, nustatydamą vadovo pareigą pranešti akcijų ar jų sertifikatų atsiėmimo tvarką, tačiau nenustato jokio termino, per kurį tai turi būti padaryta. Tuo tarpu bendrovės steigimo atveju, Akcinių bendrovių įstatymas nekalba ne tik apie terminą, bet išvis ir apie bendrovės pareigą perduoti akcijas ar jų sertifikatus. Tačiau manytina, kad bendrovės steigimo atveju tokia pareiga kyla iš steigimo sutarties. Bendrovės steigimo sutartyje taip pat neprivaloma nurodyti termino, per kurį įsteigta bendrovė turi perduoti akcijas ar jų sertifikatus savininkams. Taigi kol bendrovė neperduoda akcijų ar jų sertifikatų, akcijas pasirašę asmenys nėra laikomi jų savininkais. Bet tokia išvada atrodo abejotina bendrovės steigimo atveju, kadangi remiantis Akcinių bendrovių įstatymo 6 str. 2 d. steigėjai pasirašę steigimo sutartį privalo tapti bendrovės akcininkais. Taigi įregistravus bendrovės steigimą juridinių asmenų registre, visi steigėjai automatiškai tampa akcininkais. Todėl šiuo atveju iškyla klausimas, kaip steigėjai po bendrovės steigimo įregistravimo tapę naujos bendrovės akcininkais, iki akcijų ar jų sertifikatų perdavimo gali nebūti jų savininkais. Jei iki šio momento, akcininkai nėra akcijų savininkai, tai jie tada negali būti tokiais ir vadinami.

Būtina paminėti ir Akcinių bendrovių įstatymo 46 str. 6 d., kurioje pasakyta, kad iki bendrovės įsteigimo arba dėl įstatinio kapitalo padidinimo pakeistų įstatų įregistravimo juridinių asmenų registre, akcijas pasirašęs asmuo neturi teisės perleisti akcijų kitiems asmenims. Iš šios normos galima būtų daryti išvadą, kad būtent įregistravus bendrovę ar įstatinio kapitalo padidinimą yra įgyjama nuosavybės teisė į akcijas ir tuo pačiu įgyjamos neturtinės teisės. Tačiau ši įstatymo norma prieštarauja Akcinių bendrovių įstatymo 40

str. 10 d., kurioje nustatyta, kad materialios akcijos savininkas yra akcijoje nurodytas asmuo.

Trečiuoju atveju, tuomet kai akcijos yra įgyjamos iš trečiųjų asmenų arba kai bendrovė perleidžia savo anksčiau įgytas akcijas, yra kitaip, kadangi šiuo atveju akcijos jau yra išleistos, o keičiasi tik jų savininkas. Taigi remiantis Akcinių bendrovių įstatymo 40 str. 10 d. asmuo įgyja akcijas, o taip pat ir neturtines teises nuo tada, kai perleidžiama materialioji akcija ir apie tai yra įrašoma pačioje akcijoje. Naujos redakcijos Akcinių bendrovių įstatymas, įsigaliojęs nuo 2004 m. sausio 01 d.¹⁸ panaikino prieš tai galiojusią taisyklę, kuri numatė, kad akcininkas įgydavo visas neturtines teises nuo nuosavybės teisės perleidimo ir nuo naujojo akcininko užregistravimo akcininkų registracijos knygoje. Taigi akcininko neturtinių teisių įgijimo momentas buvo siejamas su dviem juridiniais faktais. Tokia pati taisyklė yra įtvirtinta ir 1985 m. Anglijos bendrovių įstatyme (angl. - *The Companies Act*). Akcijų perleidėjas pasirašydamas akcijų perleidimo sutartį, perduoda įgijėjui akcijų sertifikatą. Įgijėjas pačią sutartį ir akcijų sertifikatą pateikia bendrovei registruoti. Bendrovė akcininkų registravimo knygoje ištrina perleidėjo ir įrašo naujojo savininko duomenis ir per du mėnesius išsiunčia akcijų sertifikatą įgijėjui¹⁹. Anglijoje akcininkų registravimo knyga yra *prima facie* įrodymas, kad asmuo įrašytas į šią knygą yra bendrovės akcininkas²⁰. Taigi akcijų įgijėjas tampa akcininku tik nuo užregistravimo registracijos knygoje²¹. Manytina, kad Lietuvoje šios taisyklės atsisakyta norint panaikinti konkurenciją su CK 4.49 str. nuostatomis, nustatančiomis, kad nuosavybės teisė į daiktus (turtą) įgyjama nuo jų perdavimo įgijėjui momento. Nors Uždarųjų akcinių bendrovių akcininkų – nematerialių akcijų savininkų vertybinių popierių sąskaitų tvarkymo ir materialiujų akcijų savininkų registravimo uždarosiose akcinėse bendrovėse taisyklių²² 10 p. yra įtvirtinta, kad kiekvienas bendrovės materialias akcijas ar jų sertifikatus įgijęs asmuo privalo būti įregistruotas akcininkų registravimo žurnale, tačiau Akcinių bendrovių įstatymas nuosavybės teisės į akcijas įgijimo momento nesieja su šiuo juridiniu faktu.

Apibendrinant visa tai, kas buvo pasakyta, galima daryti išvadą, kad įstatymo leidėjas Akcinių bendrovių įstatymo 40 str. 10 d. įtvirtindamas taisyklę, kad materialiu

---

¹⁸ Valstybės žinios. 2003, Nr. 123 - 5574; 2004, Nr. 33 (atitaisymas).

¹⁹ KEENAN, Denis. *Smith & Keenan's company law*. 13th ed. Harlow: Pearson Longman. 2005, p 219.

²⁰ HAHLO, H.R.; FARRAR, J. H. *Hahlo's cases and materials on company law*. 3rd ed. London: Sweet & Maxwell, 1987, p. 226.

²¹ FARRAR, J. H.; FUREY, N. E.; HANNIGAN, B. M. *Farrar's company law*. London: Butterworths, 1991, p. 238.

²² Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Uždarųjų akcinių bendrovių akcininkų – nematerialių akcijų savininkų vertybinių popierių sąskaitų tvarkymo ir materialiujų akcijų savininkų registravimo uždarosiose akcinėse bendrovėse taisyklių patvirtinimo (Valstybės žinios, 2004, Nr. 132-4761).

akcijų savininkas yra akcijoje nurodytas asmuo, šią įstatymo normą nepakankamai suderino su kitomis Akcinių bendrovių įstatymo normomis. Todėl šiandien kyla daug klausimų ir tam tikrais atvejais yra abejojama šios Akcinių bendrovių įstatymo normos teisingumu.

2.2. Nuosavybės teisės į nematerialias akcijas įgijimo momentas

Nematerialios akcijos kaip turtas neturi materialios išraiškos, todėl nėra taikoma nuosavybės teisės į akcijas įgijimo nuo turto perdavimo momento taisyklė. Kaip jau minėta tiek uždaroji akcinė, tiek akcinė bendrovė gali išleisti nematerialias akcijas. Tuo atveju, kai pati bendrovė perleidžia anksčiau įgytas nematerialias akcijas arba kai asmuo įsigyja jas iš trečiųjų asmenų, kyla neaiškumų dėl nuosavybės teisės į akcijas, tai pat ir teisės į neturtines teises, pasikeitimo momento. Akcinių bendrovių įstatymo 40 str. 9 d. yra pasakyta, kad nematerialios akcijos savininkas yra asmuo, kurio vardu atidaryta asmeninė vertybinių popierių sąskaita, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis. Tačiau šioje normoje yra pasakyta, tik kas yra laikomas teisėtu nematerialių akcijų savininku, bet nėra nurodoma nei nuosavybės įsigijimo pagrindo, nei momento²³. Taigi iškyla klausimas, ar nuosavybės teisė pereina sudarant sandorį dėl nuosavybės teisių į akcijas perleidimo, ar nuo nuosavybės teisės perleidimo užregistravimo? Šiuo atveju reiktų atkreipti dėmesį į Vertybinių popierių ir jų cirkuliacijos apskaitos taisykles²⁴ ir Uždarujų akcinių bendrovių akcininkų – nematerialių akcijų savininkų vertybinių popierių sąskaitų tvarkymo ir materialiujų akcijų savininkų registravimo uždarosiose akcinėse bendrovėse taisykles (toliau tekste - taisyklės), kuriose yra įtvirtinta, kad įrašas vertybinių popierių sąskaitose yra tik nuosavybės įforminimas. Tai reiškia, kad registruojama yra tik operacija, kuria remiantis nuosavybės teisė perėjo jau anksčiau ir registravimas yra tik nuosavybės teisės užfiksavimas. Taigi šios taisyklės nustatė, kad nuosavybės teisė į akcijas yra perleidžiama sandorio sudarymo momentu²⁵. Vertinant visa tai kas išdėstyta aukščiau, galima teigti, kad nematerialių akcijų nuosavybės teisės įgijimą ir pradžią reguliuoja ne tiems klausimams skirti reguliuoti poįstatyminiai aktai. Be to remiantis CK 4.49 str. 1 d., kurioje yra įtvirtinta, kad daikto (turto) įgijėjas nuosavybės teisę į daiktus (turta) įgyja nuo

---

²³ *Cit. op.* 16.

²⁴ Lietuvos Respublikos vertybinių popierių komisijos nutarimas dėl 2002 m. rugsėjo 05 d. nutarimo Nr. 23 "Dėl vertybinių popierių ir jų cirkuliacijos apskaitos taisyklių naujos redakcijos patvirtinimo" pakeitimo (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2004, Nr. 13 - 413).

²⁵ *Cit. op.* 16, p. 68.

perdavimo įgijėjui momentu, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita, šie klausimai turėtų būti reguliuojami įstatymo, o ne poįstatyminių aktu²⁶.

Taigi analizuojant Akcinių bendrovių įstatymo 49 str. 9 d. ir minėtų taisyklių nuostatas, kad nuosavybės teisė į akcijas yra perleidžiama sandorio sudarymo metu, galima daryti išvadą, kad asmuo įgyja nuosavybės teisę į nematerialias akcijas, o tuo pačiu ir teisę į neturtines teises, sandorio sudarymo metu, nebent kitaip būtų numatyta pačiame sandoryje, o įrašas vertybinių popierių sąskaitoje suteikia galimybę pasinaudoti nuosavybės teise prieš trečiuosius asmenis. Tokią išvadą galima pagrįsti Aukščiausiojo Teismo praktika, kuri nėra gausi šiuo klausimu. Civilinėje byloje Č. K. v. J. A.²⁷ Aukščiausiais Teismas pasakė, kad sąskaitų tvarkytojo įrašai vertybinių popierių sąskaitose prilyginami CK 1.75 str. nustatyta sandorių registracijai. CK 1.75 str. 2 d. nustato, kad šalys, neįregistravusios sandorio, negali panaudoti šio sandorio ir jo pagrindu įgytų teisių prieš trečiuosius asmenis. Kadangi akcijų pirkimo-pardavimo sutartis nebuvo pateikta sąskaitų tvarkytojui, tretieji asmenys pagrįstai vadovavosi ankstesniais vertybinių popierių sąskaitų įrašais, kuriuose buvo nurodyta, kad akcijų savininkas yra J. A.

Bendrovės steigimo ir įstatinio kapitalo didinimo atveju naujos akcijos gali būti fiksuojamos įrašais vertybinių popierių sąskaitoje tik po bendrovės ar įstatinio kapitalo padidinimo įregistravimo juridinių asmenų registre, kadangi, kaip ir materialios akcijos, nematerialios taip pat tik po įregistravimo laikomos išleistomis. Taigi remiantis jau minėta taisyklių įtvirtinta nuostata, kad įrašas vertybinių popierių sąskaitoje yra tik nuosavybės teisės įforminimas, galima daryti išvadą, kad nuosavybės teisė į nematerialias akcijas atsiranda nuo bendrovės steigimo ar įstatinio kapitalo didinimo įregistravimo juridinių asmenų registre, o įrašas vertybinių popierių sąskaitose, taip pat kaip ir nematerialiųjų akcijų perleidimo atveju, suteikia galimybę pasinaudoti nuosavybės teise prieš trečiuosius asmenis. Taigi akcininkai yra suinteresuoti, kad kuo greičiau būtų atidaryta vertybinių popierių sąskaita. Akcinių bendrovių įstatymas termino, per kurį tai turi būti padaryta, nenustato, tačiau Vertybinių popierių ir jų cirkuliacijos apskaitos taisyklių 19.3 ir 21.3 p. įtvirtina sąskaitų tvarkytojams pareigą nedelsiant atidaryti vertybinių popierių sąskaitas. Tokia pati nuostata yra įtvirtinta ir Uždarųjų akcinių bendrovių akcininkų – nematerialiųjų akcijų savininkų vertybinių popierių sąskaitų tvarkymo ir materialiuųjų akcijų savininkų registravimo uždarnosiose akcinėse bendrovėse taisyklių 15 p. Galima daryti išvadą, kad įregistravus bendrovės steigimą ar įstatinio

---

²⁶ *Ibid.*

²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Č. K. v. J. A., Nr. 3K-3-386/2004.

kapitalo didinimą juridinių asmenų registre, akcijas pasirašę asmenys tampa jų savininkais, tačiau nuosavybės teisę į akcijas prieš trečiuosius asmenis gali panaudoti tik jų vardu atidarius vertybinių popierių sąskaitas.

Taigi asmuo įgyja neturtines teises nuo tinkamo nuosavybės teisės į akcijas įgijimo momento, todėl yra labai svarbu, kad taisyklės, nustatančios nuosavybės teisės į akcijas įgijimo momentą, kaip pagrindą atsirasti neturtinėms teisėms, būtų reglamentuotos aiškiai ir tinkamame teisės akte. Tačiau kaip matyti iš aukščiau aptartos medžiagos, Akcinių bendrovių įstatymas nurodo tik patį teisėtą akcijų savininką, bet neužsimena nieko apie patį nuosavybės teisių įgijimo momentą, palikdamas šį klausimą reglamentuoti poįstatyminiams aktams. Taigi šių teisės aktų nesuderinimas kelia daug neaiškumų, todėl nuosavybės teisės įgijimo momentas, būdamas labai svarbiu klausimu, turėtų būti aiškiai įteisintas įstatyme.

3. Teisė dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime

3.1. Visuotinis akcininkų susirinkimas – akcininkų dalyvavimo bendrovės valdyme forma

Nuosavybės teisė į akcijas suteikia akcininkui teisę įtakoti bendrovės veiklą dalyvaujant visuotiniame akcininkų susirinkime ir balsavimo būdu priimant sprendimus. Visuotinis akcininkų susirinkimas yra būtinas ir aukščiausias bendrovės organas, kuris remiantis Akcinių bendrovių įstatymo 24 str. 1 d. turi įvykti kasmet ne vėliau kaip per keturis mėnesius nuo finansinių metų pabaigos, išskyrus neeilinį visuotinį akcininkų susirinkimą. CK 2.82 str. 2 d. yra numatyta, kad visuotinis akcininkų susirinkimas nėra valdymo organas. Tai reiškia, kad šis organas nesprensdžia kasdieninių bendrovės veiklos klausimų ir neatstovauja bendrovei. Tai yra priskirta valdymo organams, kadangi akcininkai, dažniausiai dėl didelio jų skaičiaus, daugeliu atveju negali valdyti įmonės tiesiogiai, greitai ir operatyviai priimti su kasdienine veikla susijusių sprendimų, todėl visuotinis akcininkų susirinkimas yra šaukiamas tik periodiškai.

Taigi iškyla klausimas, ar tokia bendrovių valdymo struktūra nepalieka akcininkų nuošalyje nuo įmonės valdymo? Atsakant į šį klausimą reikėtų paanalizuoti Akcinių bendrovių įstatymo 20 str., kuris įtvirtina visuotinio akcininkų susirinkimo kompetenciją. Jame nustatyta, kad visuotinis akcininkų susirinkimas sprendžia klausimus dėl bendrovės reorganizavimo, likvidavimo, pertvarkymo, įstatinio kapitalo didinimo ir mažinimo, tvirtina metinę finansinę atskaitomybę ir kitus klausimus. Taip pat šis bendrovės organas renka valdymo organus, tiksliau visais atvejais renka stebėtojų tarybą – kolegialų priežiūros organą, o jei ji nesudaroma – valdybą, kolegialų valdymo organą, o jei valdyba nesudaroma – bendrovės vadovą, vienasmenį valdymo organą. Nors, jei sudaroma valdyba, teisė rinkti direktorių yra suteikiama jai, o, jei sudaroma stebėtojų taryba, teisė rinkti valdybą suteikiama stebėtojų tarybai, tačiau akcininkai gali įtakoti tokius sprendimus. Visuotinis akcininkų susirinkimas, būdamas nepatenkintas valdybos išrinktu bendrovės vadovu gali „paleisti“ pačią valdybą ir suteikti įgaliojimus naujai valdybai²⁸. Taip pat akcininkai gali „paleisti“ ir stebėtojų tarybą, jei nėra patenkinti valdybos sudėtimi. Nors akcininkai ir negali valdyti įmonės tiesiogiai, tačiau minėtų klausimų priskyrimas visuotinio akcininkų susirinkimo kompetencijai užtikrina akcininkų dalyvavimą bendrovės valdyme. Kitaip sakant tokia bendrovių valdymo struktūra

---

²⁸ MIŠKINIS, KVAINAUSKAS IR PARTNERIAI, advokatų kontora. *Bendrovių valdymo sistema, valdymo modelio pasirinkimas ir funkcionavimo ypatumai*: studija [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2007-03-18], p. 16. Prieiga per internetą: < http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/UM_STUDIJA_06-12-14.doc>.

palengvina jų neturtinių teisių įgyvendinimą, tačiau jų pačių nepalieka nuošalyje nuo bendrovės valdymo²⁹. Anglijoje ir kitose valstybėse taip pat buvo nagrinėtas šis klausimas ir buvo prieita prie nuomonės, kad nors visuotinis akcininkų susirinkimas veikia tik periodiškai, tačiau spręsdamas svarbiausius bendrovės klausimus, turi didžiausią jos kontrolę³⁰.

3.2. Asmenys, turintys teisę dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime

Akcinų bendrovių įstatymo 21 str. 1 d. yra įtvirtina, kad visuotiniame akcininkų susirinkime ar pakartotiniame visuotiniame akcininkų susirinkime turi teisę dalyvauti ir balsuoti asmenys, visuotinio akcininkų susirinkimo dieną esantys (akcinėje bendrovėje – susirinkimo apskaitos dienos pabaigoje buvę) bendrovės akcininkais, asmeniškai, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, arba jų įgalioti asmenys, arba asmenys, su kuriais sudaryta balsavimo teisės perleidimo sutartis. Akcinės bendrovės susirinkimo apskaitos diena yra penktoji darbo diena iki visuotinio akcininkų susirinkimo arba penktoji darbo diena iki pakartotinio visuotinio akcininkų susirinkimo. Taigi šis straipsnis įtvirtina, kad teisę dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime turi šie asmenys:

- akcininkai,
- akcininkų įgalioti asmenys,
- asmenys, kuriems akcininkai yra perleidę savo balsavimo teisę.

Akcininkų dalyvavimas ir balsavimas visuotiniuose akcininkų susirinkimuose – esminė veiksmingo bendrovių valdymo prielaida³¹. Todėl siekiant palengvinti akcininkų aktyvų dalyvavimą ir balsavimą visuotiniame akcininkų susirinkime, minėtame Akcinių bendrovių įstatymo straipsnyje ir yra nustatyta galimybė šią teisę įgyvendinti tiek asmeniškai, tiek neasmeniškai. Todėl galima būtų išskirti du dalyvavimo ir balsavimo visuotiniame akcininkų susirinkime būdus: asmeniškai ir per atstovą. Šios teisės įgyvendinimas per atstovą tampa ypač svarbus tuomet, kai asmenys, gyvenantys vienoje valstybėje narėje, turi įsigiję akcijų kitoje valstybėje narėje esančioje listinguojamoje bendrovėje. Taigi Europos Komisija, 2001 m. atlikusi bendrovių teisės nuostatų Europos Sąjungos mastu analizę, nurodė, kad ypač svarbu yra užtikrinti šios teisės įgyvendinimą per atstovą.

---

²⁹ *Ibid.*, p. 38.

³⁰ HICKS, Andrew; GOO, S. H. *Cases & Materials on Company Law*. 5th ed. Oxford: Oxford University Press, 2004, p. 190.

³¹ 2006 m. sausio 05 d. Europos Bendrijų Komisija. Pasiūlymas. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl bendrovių, kurių registruotoji buveinė yra valstybėje narėje ir kurių akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, akcininkų balsavimo teisių panaudojimo iš dalies keičianti Direktyvą 2004/109/EB (KOM, 2005 685 galutinis, p. 2).

Nors Akcinių bendrovių įstatymo 21 str. 1 d. įtvirtina baigtinį asmenų sąrašą, kurie turi teisę dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime, tačiau kartais iškyla klausimų, ar tik išvardinti subjektai turi šią teisę. Kas turi teisę dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime, kai įkeistos akcijos, kuriomis buvo užtikrinta pagrindinė prievolė, yra perduodamos kreditoriui, kad jis pardavęs akcijas patenkintų savo reikalavimą? Ar akcininkas, ar kreditorius? Aukščiausiasis Teismas civilinėje byloje E. T. v. AB „Malsena“³² konstatavo, kad prasidėjus priverstiniam išieškojimui, įkeistų akcijų arešto apimtis tampa platesnė nei akcijų disponavimo teisių apribojimas, nes įgyvendinus akcijų perdavimo į įkaito turėtojo (kreditoriaus) sąskaitą procedūrą pagal Vertybinių popierių viešosios apyvartos įstatymo 45 straipsnio 2 dalį yra perduodama ir jų valdymo teisė. Šios įstatymo normos prasme įkeistų akcijų įrašymas į įkaito turėtojo vardu atidarytą vertybinių popierių sąskaitą yra laikomas įkeistų akcijų perdavimu įkaito turėtojo žinion, tačiau toks įrašas netampa nuosavybės teisės įrodymu. Tai reiškia, kad įkeistos akcijos išlieka įkaito davėjų (akcininkų) nuosavybe, akcijų savininkai turi teisę naudotis jomis ir jų suteikiamomis neturtinėmis teisėmis, bet akcininkų balsavimo (naudojimosi) teisės ribojimai galimi, jei jie specialiai nustatomi teismo procesiniame sprendime. Toks aiškinimas jau yra suformuotas Aukščiausiojo Teismo praktikoje. Civilinėje byloje S. M. v. AB „Paminklų restauravimo institutas ir kt.“³³ buvo konstatuota, kad teismui areštuojant akcijas, akcininko neturtinė teisė balsuoti areštuotomis akcijomis gali būti apribota tik tada, jeigu ši apribojimą teismas taiko ir apie tai konkrečiai nurodo nutartyje areštuoti turta.

3.2.1. Akcininkai, turintys teisę dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime

Akcinių bendrovių įstatymo 21 str. 1 d. išsamiai reglamentuoja, kurie akcininkai turi teisę balsuoti, jei akcijos buvo perleistos prieš visuotinį akcininkų susirinkimą³⁴. Uždarosios akcinės bendrovės atveju teisę dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime turi asmenys, visuotinio akcininkų susirinkimo dieną esantys bendrovės akcininkais.

---

³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. liepos 16 d. nutartis civilinėje byloje E. T. v. AB "Malsena", Nr. 3K-3-334/2004.

³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje S. M. v. AB "Paminklų restauravimo institutas" , Nr. 3K-3-425/2003.

³⁴ MISIUS, Rolandas. Visuotinio akcininkų susirinkimo eiga. *Vadovo pasaulis*, 2005, nr. 1, p. 10.

Akcinių bendrovių atveju, norint nustatyti asmenis turinčius teisę dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime, yra taikoma susirinkimo apskaitos diena, kuri kaip buvo minėta anksčiau yra penktoji darbo diena iki visuotinio akcininkų susirinkimo arba penktoji darbo diena iki pakartotinio visuotinio akcininkų susirinkimo. Šios dienos pabaigoje yra fiksuojami asmenys, esantys bendrovės akcininkais, ir jie automatiškai įgyja teisę dalyvauti ir balsuoti įvyksiančiame visuotiniame akcininkų susirinkime. Akcijų apskaitos dienos sąvoka naujos redakcijos 2003 m. gruodžio 11 d. Akcinių bendrovių įstatyme³⁵ įvesta tam, kad akcinei bendrovei būtų patogiau vesti akcininkų susirinkimą: pasikeitus akcininkams, susirinkimo metu nereikia taisyti akcininkų registravimo sąrašo ir kitų akcininkų apskaitos dokumentų. 2000 m. liepos 13 d. redakcijos Akcinių bendrovių įstatyme, galiojusiam iki 2003 m. gruodžio 31 d.³⁶, akcijų apskaitos dieną akcinės bendrovės galėjo nustatyti įstatuose. Šia teise buvo pasinaudojusios tik kelios bendrovės³⁷.

Kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse vyrauja kiek kitokia tvarka. Akcininkai turi įteikti formalų pranešimą bendrovei, kad jie ketina dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime. Dažniausiai tokį pranešimą akcininkas bendrovei turi įteikti likus penkioms dienoms iki visuotinio akcininkų susirinkimo, jei įstatai nenustato kitokio termino. Pavyzdžiui, Vokietijoje ir Portugalijoje toks pranešimas turi būti įteiktas prieš septynias dienas iki visuotinio akcininkų susirinkimo³⁸. Šiais atvejais, akcininkų, išreiškusių norą dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime, akcijos yra sustabdomos. Tai reiškia, kad yra užkertamas kelias pardavinėti akcijas keletą dienų iki bet kurio visuotinio akcininkų susirinkimo³⁹.

Tokį akcijų sustabdymą Europos Komisija 2003 m. gegužės 21 d. parengtame veiksmų plane įvardijo kaip pagrindinę kliūtį balsuoti ir dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime, kuomet asmuo yra įsigijęs kitoje valstybėje narėje esančios bendrovės akcijų, kuriomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje. Tačiau tai yra kliūtis ne tik tarptautinio, bet ir vietinio balsavimo atveju. Europos Komisija, norėdama išspręsti ne tik šią, bet ir kitas su tarptautiniu balsavimu susijusias kliūtis, 2006 m. sausio 5 d. pateiktame direktyvos pasiūlyme dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo pareiškė, kad šiuo atveju akcininkas turi rinktis, ar dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime,

---

³⁵ Valstybės žinios. 2003, Nr. 123 - 5574; 2004, Nr. 33 (atitaisyimas).

³⁶ Valstybės žinios, 2000, Nr. 64-1914.

³⁷ *Cit. op.* 34.

³⁸ TELFA. Shareholders' Rights – A Legal Comparison [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2007-03-17]. Prieiga per internetą: < <http://www.apcims.co.uk/public/publications/discussions/pdf/Shareholders%20Rights%20-%20Preface.pdf> >.

³⁹ *Cit. op.* 31, p. 5.

ar laisvai be jokių apribojimų pardavinėti akcijas. Ji teigė, jog akcininkai nenorėdami finansiškai rizikuoti dėl galimų rinkos svyravimų, dažniausiai nedalyvauja ir nebalsuoja visuotiniame akcininkų susirinkime. Direktyvos pasiūlyme dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo kaip vienas iš tikslų yra nurodytas visų akcijų sustabdymo būdų panaikinimas, kuriuos turėtų pakeisti įrašų datos sistema, kuria būtų nustatyta akcininko teisė dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime. Europos Komisija direktyvos pasiūlymo dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo 7 str. 2 d. siūlo, kad teisė dalyvauti ir balsuoti priklausytų nuo sąlygos, kad fizinis ar juridinis asmuo turi atitikti atitinkamo emitento akcininkui keliamus reikalavimus tam tikrą dieną iki atitinkamo visuotinio akcininkų susirinkimo. To paties straipsnio 3 d. nustatyta, kad ši diena negali būti nustatyta anksčiau nei trisdešimt kalendorinių dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo. Taigi nėra nustatoma vieninga įrašų data visoms valstybėms narėms, leidžiant tai padaryti nacionaliniams įstatymams, kadangi Europos Sąjungos valstybėse narėse labai skiriasi visuotinio akcininkų susirinkimo rengimo būdai ir poreikių užtikrinimas.

Grįžtant prie Akcinių bendrovių įstatyme nustatytos apskaitos dienos taisyklės, kuri nenumato akcijų sustabdymo būdų, galima teigti, kad apskaitos diena įrodo esant įstatymiškai įtvirtintą įrašų datos sistemą, kurią numato direktyvos pasiūlymas dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo. Tik Akcinių bendrovių įstatymo 21 str. 1 d. nustatytas penkių dienų terminas yra per trumpas lyginant su minėtu direktyvos pasiūlymu.

3.2.2. Akcininkų teisės dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime įgyvendinimas per įgaliotus asmenis

Siekiant suaktyvinti akcininkų dalyvavimą ir balsavimą visuotiniame akcininkų susirinkime, Akcinių bendrovių įstatymo 21 str. 1 d., yra nustatyta galimybė šią teisę įgyvendinti per įgaliotus asmenis. Taigi įgaliojimas yra pagrindas atsirasti teisei dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime per įgaliotus asmenis. Įgaliojimą dažniausiai išduoda akcininkai kitam asmeniui, tuomet kai patys dėl tam tikrų priežasčių negali dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime. Taip pat Akcinių bendrovių įstatymo 40 str. 5 d. yra įtvirtinta, kad kai viena akcija priklauso keliems savininkams bendrosios nuosavybės teise, pavyzdžiui, akciją paveldi keli įpėdiniai, tada visi savininkai laikomi vienu akcininku ir visuotiniame akcininkų susirinkime atstovauja vienas iš akcijos savininkų. Jis atstovauja pagal visų bendrasavininkų išduotą įgaliojimą.

CK 2.88 str. 2 d. numato, kad balsavimo sutartis, kuri sudaroma tarp keleto ar visų juridinio asmens dalyvių, šiuo atveju akcininkų, ir kurioje susitariama, kaip bus balsuojama juridinio asmens dalyvių susirinkimuose sutartyje numatytais atvejais, gali nustatyti, kad balsavimo sutarties šalys išduoda įgaliojimą trečiajam asmeniui balsuoti juridinio asmens dalyvių susirinkimuose balsavimo sutarties šalių vardu, ir toks įgaliojimas gali būti panaikintas tik balsavimo sutarties numatytais atvejais. Jeigu išduotas toks įgaliojimas, juridinio asmens dalyviai gali dalyvauti dalyvių susirinkime, tačiau neturi teisės patys jame balsuoti⁴⁰.

Labai svarbu, kad įgaliojimas būtų tinkamas, taigi akcininko fizinio asmens įgaliojimas turi būti patvirtintas notaro, akcininko juridinio asmens – jo vadovo parašu ir antspaudu, jei juridinis asmuo privalo turėti antspaudą⁴¹. Tai yra pagrindinis reikalavimas numatytas Lietuvos teisės aktuose, kad įgaliojimas būtų laikomas tinkamu. Akcininkų įgaliojimams daugiau nėra nustatyta jokių specialių reikalavimų, todėl jam taikomos CK įtvirtintos bendrosios normos, reglamentuojančios įgaliojimus.

Kitų valstybių narių teisės aktuose yra numatyta daug daugiau reikalavimų akcininkų įgaliojimams, kad jie būtų laikomi tinkamais. Pavyzdžiui, Prancūzijoje ir Portugalijoje įgaliotiniu negali būti šeimos nariai, Italijoje – bendrovės direktorius, auditoriai, darbuotojai ar dukterinės bendrovės⁴². Anglijos 1985 m. Bendrovių įstatyme yra nustatyta, kad įgaliotiniu negali būti tos pačios bendrovės akcininkas. Taip pat įgaliotinis gali balsuoti tik raštu užpildydamas balsavimo biuletenį, tačiau atvirai balsuoti pakeliant ranką jam nėra leista, nebent kitaip numatytų bendrovės įstatai⁴³. Taip pat galima rasti ir daug kitų reikalavimų įgaliojimams.

Geram įmonių valdymui reikalingas sklandus ir veiksmingas balsavimo pagal įgaliojimą procesas⁴⁴. Tai yra ypatingai aktualu listinguojamose bendrovėse, kuriose didelė dalis akcijų priklauso asmenims, negyvenantiems toje valstybėje narėje, kurioje yra bendrovės registruota buveinė. Tokie akcininkai neturi galimybių fiziškai dalyvauti visuotiniuose akcininkų susirinkimuose. Toks skirtingas reguliavimas valstybėse narėse sukelia daug problemų ir lemia daug išlaidų akcininkams, norintiems paskirti įgaliotinius

---

⁴⁰ MIKELĖNAS, Valentinas, *et al.* Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. *Asmenys*. Vilnius: Justitia, 2002, p. 196.

⁴¹ LIDEIKA, PETRAUSKAS, VALIŪNAS IR PARTNERIAI, advokatų kontora. *Bendrovių valdymas*: žinynas. 2003, sk. 4.2., p. 7.

⁴² *Cit. op.* 38.

⁴³ *Cit. op.* 19, p. 395.

⁴⁴ Europos Parlamento teisėkūros rezoliucija dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl bendrovių, kurių registruotoji buveinė yra valstybėje narėje ir kurių akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, akcininkų balsavimo teisių panaudojimo, iš dalies keičiančios Direktyvą 2004/109/EB (COM(2005)0685 – C6-0003/2006 – 2005/0265(COD)) [interaktyvus]. 2007-02-15 [žiūrėta 2007-03-20], p. 4. Prieiga per internetą: < <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0042+0+DOC+XML+V0//LT>>.

dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime. Todėl Tarybai ir Europos Parlamentui skirtame 2003 m. gegužės 21 d. veiksmų plane Europos Komisija nurodė, kad turėtų būti pašalinti esami apribojimai ir suvaržymai, apsunkinantys balsavimą pagal įgaliojimą ir padidinantys jo išlaidas. Taigi Europos Komisija remdamasi šiomis iniciatyvomis, balsavimo pagal įgaliojimą problemos sprendimo variantą išdėstė direktyvos pasiūlyme dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo. Ji siūlo panaikinti įgaliojimo procedūrai taikomus apribojimus ir suvienodinti šio klausimo reglamentavimą valstybėse narėse. Direktyvos pasiūlymo dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo 10 str. 1 d. numatoma, kad asmeniui, kuriam gali būti suteiktas įgaliojimas, neturi būti taikomi jokie apribojimai, išskyrus reikalavimą, kad įgaliojimą turintis asmuo būtų teisiškai įgaliotas. Tačiau taip pat valstybėms narėms yra palikta teisė numatyti tam tikrus apribojimus, jei įgaliotinis yra tokioje padėtyje, dėl kurios kyla interesų konfliktas. Tokiais atvejais valstybės narės gali nuspręsti, kad tokie įgaliotiniai bus skiriami, jeigu parengti oficialūs balsavimo nurodymai. Minėto direktyvos pasiūlymo 10 str. 2 d. yra numatyta, kad siekiant užtikrinti tinkamą visuotinio akcininkų susirinkimo tvarką, vienas akcininkas gali suteikti tik vieną įgaliojimą visos savo balsavimo teisės atžvilgiu. Tačiau vienas asmuo, vykdydamas įgaliotojo funkcijas gali turėti daugiau nei vieno akcininko įgaliojimų. Tai pat yra siūloma įtvirtinti, kad įgaliotinis turėtų tokias pačias teises pasisakyti ir užduoti klausimus visuotiniame akcininkų susirinkime, kurias turėtų jo atstovaujamas akcininkas.

Taigi vertinat įgaliojimą reglamentuojančias tesės aktų nuostatas Lietuvoje ir lyginant su direktyvos pasiūlymu dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo, galima būtų teigti, kad dalyvavimo ir balsavimo pagal įgaliojimą procesas yra pakankamai sklandus ir veiksmingas, nesukeliantis per didelių išlaidų akcininkams.

Direktyvos pasiūlymo dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo 11 str. 2 d. yra numatyta, kad valstybės narės leistų paskirti įgaliotinį naudojantis elektroninėmis priemonėmis, kadangi tai labai palengvintų dalyvavimo ir balsavimo pagal įgaliojimą procedūrą ir padidintų galimybes dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime. Ne tik dalyvavimui ir balsavimui pagal įgaliojimą, bet ir visam šios teisės įgyvendinimo procesui, Europos Komisija siūlo pašalinti visas elektroninio dalyvavimo visuotiniuose akcininkų susirinkimuose kliūtis, užtikrinant duomenų apsaugą ir patikimumą. Taigi Europos Komisija neįpareigoja valstybių narių siūlyti akcininkams aktyviai dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime elektroniniu būdu, o tik reikalauja, kad būtų pašalintos visos kliūtys, susijusios su šios teisės įgyvendinimu, kadangi technologijos nėra pakankamai pažangios, kad visais atvejais būtų galima elektroniniu būdu aktyviai

dalyvauti, esant pakankamai apsaugos garantijai, o tokių priemonių įdiegimas brangiai kainuoja⁴⁵.

Akcinių bendrovių įstatymo 21 str. 2 d. yra įtvirtinta teisė akcininkams balsuoti telekomunikacijų galiniais įrenginiais, jeigu yra užtikrinta teksto apsauga ir galima identifikuoti parašą. Be to Akcinių bendrovių įstatyme nuo 2007 m. sausio 01 d. įsigaliojo nuostata dėl bendrovės organų, tarp jų ir visuotinio akcininkų susirinkimo, sprendimų priėmimo elektroninėmis ryšio priemonėmis. Akcinių bendrovių įstatymo 2 str. 6 d. yra nustatyta, kad santykiuose su kitais asmenimis naudojamuose rašytiniuose dokumentuose, taip pat dokumentuose, pasirašytuose Elektroninio parašo įstatymo⁴⁶ nustatyta tvarka ir perduodamuose elektroninių ryšių priemonėmis, ir bendrovės interneto svetainėje, jeigu bendrovė ją turi, turi būti CK 2.44 str. nurodyta informacija. Taigi šios nuostatos užtikrina operatyvų visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimų priėmimą ir palengvina tiek užsienio šalyse gyvenančių akcininkų, tiek ir akcininkų rezidentų, dėl tam tikrų priežasčių negalintį tiesiogiai dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime, dalyvavimą bendrovės valdyme.

3.2.3. Balsavimo teisės perleidimo sutartis

Akcinių bendrovių įstatymo 21 str. 1 d. išskiria dar vieną asmenų grupę, turinčią teisę dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime. Tai yra asmenys, su kuriais sudaryta balsavimo teisės perleidimo sutartis. Akcininkas perleidžia akcijų suteikiamą balsavimo teisę, neprarasdamas nuosavybės teisės į akcijas. Balsavimo teisės perleidimą reglamentuoja CK 2.89 str., kuris iš dalies pakartoja ES Tarybos direktyvos 88/627/EEB (Akcininkų daugumos direktyva)⁴⁷ 7 straipsnį⁴⁸. Balsavimo teisės perleidimo sutartis atsirado Delavero valstijos bendrovių teisėje. Ši valstija pritraukia daugiausiai bendrovių, nes pasižymi geriausiais akcinių bendrovių įstatymais, kuriuos kitos valstijos bando nukopijuoti panašiai pataisydamos savo įstatymus⁴⁹. Greitai šis institutas buvo perimtas ne tik kitų Amerikos valstijų, bet plačiai išplito ir Europoje.

CK 2.89 str. 1 d. yra pasakyta, kad juridinio asmens dalyvis gali perleisti teisę balsuoti juridinio asmens dalyvių susirinkime kitiems asmenims ir nustatyti balsavimo

---

⁴⁵ Cit. op. 31, p. 3.

⁴⁶ Valstybės žinios, 2000, Nr. 61-1827.

⁴⁷ 1988 m. gruodžio 12 d. Tarybos direktyva 88/627/EEB dėl informavimo apie vertybinių popierių biržos prekybos sąrašuose esančios bendrovės akcijų paketo įsigijimą ar pardavimą (OL, 1988 L 348).

⁴⁸ Cit. op. 40, p. 197.

⁴⁹ BARNARD, Catherine. *Europos Sąjungos materialinė teisė. Keturiolais laisvės. 1 knyga. Laisvas prekių judėjimas*. Vilnius: Eugrimas, 2005, p. 105.

teisės įgyvendinimo tvarką ir būdus. Kadangi tokioje sutartyje galima nustatyti balsavimo teisės įgyvendinimo būdus ir tvarką, pavyzdžiui, nurodoma kaip balsuoti sprendžiant tam tikrus klausimus ar esant tam tikroms aplinkybėms, tai galima teigti, kad balsavimo teisės perdavimo sutartis numato daugiau garantijų negu įgaliojimas tiek akcininkui, perdavžiančiam balsavimo teisę, tiek asmeniui, ją įgyjančiam⁵⁰. CK 2.89 str. 2 d. nustatyta, kad tokia sutartis įsigalioja nuo tada, kai bendrovei yra pranešama apie šios sutarties sudarymą, perdavžiamų balsų skaičių, perdavimo terminą, akcininką, perdavžusį balsavimo teisę, asmenį įgijusį šią teisę. CK nenumato baigtinio duomenų sąrašo, kurie turi būti pateikti bendrovei perdavžus balsavimo teisę, todėl bendrovės įstatatai gali nustatyti ir papildomus duomenis, kuriuos balsavimo teisės perdavimo sutarties šalys turi atskleisti. Bendrovė, suteikdama balsavimo teisę įgijusiam asmeniui teisę balsuoti, turėtų įsitikinti balsavimo teisę perdavžusio asmens (akcininko) valios tikrumu: pareikalauti balsavimo teisės perdavimo sutarties ar kito dokumento, pasirašyto paties akcininko, kuriame yra CK 2.89 str. 2 d. nustatyti duomenys: balsavimo sutarties sudarymo laikas, šalys, galiojimo terminas, perdavžiamų balsų skaičius, balsavimo teisės turėjimo pagrindas ir kt⁵¹. Atkreiptinas dėmesys, kad bendrovė visuotiniame akcininkų susirinkime turi paskelbti apie duomenų ir informacijos, patvirtinančių balsavimo teisės perdavimą, gavimą. Ši informacija turėtų būti paskelbta išanginėje susirinkimo dalyje, nustatant kvorumą.

Norint padidinti akcininkų galimybes aktyviai dalyvauti ir balsuoti visuotiniuose akcininkų susirinkimuose, Lietuvos Respublikos teisės aktai suteikia akcininkui galimybę teisę dalyvauti ir balsuoti visuotiniuose akcininkų susirinkimuose įgyvendinti tiek asmeniškai, tiek per atstovą.

3.3. Balsavimo teisės visuotiniame akcininkų susirinkime apribojimai

Įgyvendinus Antrąją įmonių direktyvą⁵² Akcinių bendrovių įstatyme buvo įtvirtintas bendrovės akcininkų lygiateisiškumo principas⁵³. Akcinių bendrovių įstatymo 3 str. 2 d. yra nustatyta, kad kiekvienas akcininkas bendrovėje turi tokias teises, kokias suteikia jam

---

⁵⁰ *Cit. op.* 41, sk. 4.4., p. 1..

⁵¹ *Cit. op.* 34.

⁵² 1976 m. gruodžio 13 d. Antroji Tarybos direktyva 77/91/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos tokias priemones suvienodinti, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų akcinių bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, bendrovės steigiant, palaikant ir keičiant jų kapitalą, koordinavimo (OL, 1997 L 26).

⁵³ MAKARAITYTĖ, Greta. Smulkiųjų akcininkų teisių gynimas (1). Ar pakankamai smulkiuosius akcininkus gina Lietuvos Respublikos įstatymai? *Juristas*, 2006, nr. 10, p. 4.

nuosavybės teise priklausančios akcijos. Esant toms pačioms aplinkybėms visi tos pačios klasės akcijų savininkai turi vienodas teises ir pareigas. Taigi esant nevienodoms aplinkybėms, Akcinių bendrovių įstatymas leidžia nukrypti nuo akcininkų lygiateisiškumo principo.

Akcinių bendrovių įstatymas teisę dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime suteikia visiems akcininkams, tačiau ne visais atvejais akcininkų turimos akcijos suteiks balso teisę⁵⁴. Taigi Akcinių bendrovių įstatyme nėra nustatyta, kad teisė dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime gali būti apribota ar uždrausta, tuo tarpu to paties įstatymo 16 str. 3 d. yra įtvirtinta, kad teisė balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime gali būti uždrausta ar apribota šio ir kitų įstatymų nustatytais atvejais, taip pat kai ginčijama nuosavybės teisė į akcijas. Galima daryti išvadą, kad teisės dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime turėjimas nereiškia ir teisės balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime turėjimo, kadangi Akcinių bendrovių įstatymas leidžia esant nevienodoms sąlygoms apriboti ar uždrausti šią teisę, šitaip nukrypstant nuo akcininkų lygiateisiškumo principo.

Nevisiškai apmokėtos akcijos nesuteikia balsavimo teisės visuotiniame akcininkų susirinkime, išskyrus susirinkimuose vykstančiuose iki pirmosios akcijų emisijos termino pabaigos. Tai yra įtvirtinta Akcinių bendrovių įstatymo 17 str. 1 d. Taigi šiuo atveju akcijos, kurios nėra apmokėtos suteikia teisę tik dalyvauti, bet nesuteikia teisės balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime. Aukščiausiasis Teismas civilinėje byloje UAB „Panevėžio turgus“ v. UAB „Naujasis turgus“ ir kt.⁵⁵ taip pat suformavo savo nuomonę šiuo klausimu. Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad apmokėjimas turi reikšmę tik balsuojant visuotiniuose akcininkų susirinkimuose. Akcinių bendrovių įstatymas nenumato jokių išimčių, jog akcininkui, kurio akcijos yra neapmokėtos ar nepilnai apmokėtos gali būti nepranešama apie visuotinį akcininkų susirinkimą ir, kad toks akcininkas neturi teisės dalyvauti susirinkime.

Nors akcininkas šiuo atveju ir neturi teisės išreikšti savo nuomonę esminiais bendrovės veiklos klausimais, tačiau dalyvaudamas visuotiniame akcininkų susirinkime, akcininkas gali sekti jame svarstomus ir priimamus sprendimus, kurie įtakoja bendrovės veiklą. Taigi akcininkas nors ir neturėdamas teisės balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime vis tiek yra suinteresuotas sklandžia ir efektyvia bendrovės veikla.

---

⁵⁴ KECORYTĖ, Daiva. Pasirengimas eiliniam visuotiniam akcininkų susirinkimui. *Vadovo pasaulis*, 2006, nr. 2, p. 16.

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Panevėžio turgus“ v. UAB „Naujasis turgus“ ir kt., Nr. 3K-3-217/2000.

Taip pat svarbu atkreipti dėmesį, kokią reikšmę akcininko teisei balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime, turi akcijų areštas. Ar toks nuosavybės teisių apribojimas reiškia, kad tuo pačiu apribojama ir akcininko neturtinė balsavimo teisė? Aukščiausiasis Teismas civilinėje byloje S. M. v. AB „Paminklų restauravimo institutas“⁵⁶ suformavo šio klausimo sprendimo praktiką. Šioje byloje buvo konstatuota, kad teismui areštuojant akcijas, akcininko neturtinė teisė balsuoti areštuotomis akcijomis gali būti apribota tik tada, jeigu šį apribojimą teismas taiko ir apie tai konkrečiai nurodo nutartyje areštuoti turtą. Prieš suformuojant šią teismų praktiką, Aukščiausiasis Teismas taip pat nagrinėjo keletą bylų dėl nuosavybės teisės apribojimo areštuojant turtą ir jas sprendė kiek kitaip. Civilinėje byloje UAB „Namisa“ v. AB „Šeškinės Širvinta“⁵⁷ Vilniaus apygardos teismas nutartimi uždėjo areštą akcijoms, kartu uždraudžiant naudotis visomis šių akcijų suteiktomis teisėmis. Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad toks akcijų areštas yra pakankamas pagrindas, kad nebūtų leista balsuoti areštuotomis akcijomis. Dar vienoje civilinėje byloje AB „Ortopedijos paslaugos“ v. UAB „Ortopedijos paslaugos“⁵⁸ buvo priimtas nutarimas laikinai apriboti visų akcininkų nuosavybės teises į turimas bendrovės akcijas, apribojant jų turtines ir neturtines teises. Aukščiausiasis Teismas iškėlė klausimą, ar nutarimas apriboti neturtines akcininko teises apima akcininko teisę balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime, ar šios teisės apribojimas yra absoliutus, ribojimo laiku atimantis galimybę akcininkui įtakoti visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimų priėmimą. Taigi buvo konstatuota, kad nurodant turtinių ir neturtinių teisių suvaržymą, bet neįvardijant konkrečios ribojamos teisės, nenurodant leidžiamų atlikti veiksmų, nutarimu siekiama akcininkui laikinai uždrausti naudotis visomis akcijų suteikiamomis teisėmis.

Aukščiausiasis Teismas priėmęs sprendimą civilinėje byloje S. M. v. AB „Paminklų restauravimo institutas“ pakeitė prieš tai buvusią praktiką šiuo klausimu ir nustatė, kad nutarime ar nutartyje, kuria yra areštuojamos akcijos, neužtenka bendrai nurodyti, kad apribojamos visos neturtinės teisės. Balsavimo teisė gali būti apribota tik tuomet, jei tai yra konkrečiai nurodyta. Tokia Aukščiausiojo Teismo praktika apsaugo akcininkus, kad nebūtų be pagrindo uždrausta įgyvendinti šią teisę.

Akcinų bendrovių įstatyme yra numatyta dar keletas atvejų, kuomet akcininkas neturi teisės balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime. Akcininkas negali įgyvendinti

---

⁵⁶ *Cit. op.* 33.

⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. rugsėjo 11 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Namisa“ v. AB „Šeškinės Širvinta“, Nr. 3K-3-964/2002.

⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje AB „Ortopedijos paslaugos“ v. UAB „Ortopedijos paslaugos“, Nr. 3K-3-161/2003.

šios teisės, kai visuotiniame akcininkų susirinkime yra svarstomas klausimas, dėl kurio akcininkas iš anksto balsavo raštu užpildydamas balsavimo biuletinį. Šis balsavimo būdas yra įtvirtintas Akcinių bendrovių įstatymo 21 str. 2 d. Dar vienas atvejis, kada akcininkas neturi šios teisės yra numatytas Akcinių bendrovių įstatymo 17 str. 4 d., kurioje yra nustatyta, kad akcininkas, išskyrus atvejį, kai jis yra įsigijęs visas bendrovės akcijas, neturi teisės balsuoti priimant sprendimą dėl pirmumo teisės įsigyti bendrovės išleidžiamų akcijų ar dėl konvertuojamųjų obligacijų atšaukimo, jei visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkėje numatyta, kad teisė įsigyti šių vertybinių popierių suteikiama jam, jo artimajam giminaičiui, akcininko sutuoktiniui ar sugyventiniui, kai įstatymų nustatyta tvarka yra įregistruota partnerystė, ir sutuoktinio artimajam giminaičiui, kai akcininkas – fizinis asmuo, taip pat akcininką patronuojančiai bendrovei ar akcininko dukterinei bendrovei, kai akcininkas – juridinis asmuo.

Akcinių bendrovių įstatymo 27 str. 4 d. yra nustatyta, kad nesuteikiančiomis balsų akcijomis laikomos bendrovės įgytos savos akcijos ir privilegijuotos akcijos, nesuteikiančios balsavimo teisės. Privilegijuotos akcijos paprastai nesuteikia balsavimo teisės, išskyrus Akcinių bendrovių įstatyme nustatytus atvejus. Šios akcijos suteikia pirmumo teisę gauti dividendus lyginant su paprastomis akcijomis. Būtų galima manyti, kad privilegijuotos akcijos, kurios nesuteikia balsavimo teisės, reiškia nukrypimą nuo Akcinių bendrovių įstatyme įtvirtinto principo „viena akcija, vienas balsas“, reiškiančio, kad kiekviena akcija suteikia vienodą balsavimo teisę. Tačiau tokios akcijos nepažeidžia šio principo, kadangi balsavimo teisės neturėjimą kompensuoja pirmumo teisė gauti dividendus⁵⁹. Tokia privilegijuotų akcijų savininkų teisė yra įtvirtinta Akcinių bendrovių įstatymo 42 str. 2 d. Principą „viena akcija, vienas balsas“ pažeistų tokios akcijos, kurios nesuteiktų nei pirmumo teisės gauti dividendus, nei balsavimo teisės. Tačiau Akcinių bendrovių įstatymas nenumato tokių akcijų. Iš viso akcijos, nesuteikiančios nei pirmumo teisės gauti dividendus, nei balsavimo teisės yra gana retos ir sutinkamos tik nedaugelyje valstybių, pavyzdžiui, Šveicarijoje, Anglijoje, Prancūzijoje⁶⁰.

Nors principas „viena akcija, vienas balsas“ yra pripažįstamas daugelyje valstybių, tačiau daugumoje jų bendrovių įstatatai leidžia nukrypimus nuo jo. Šie nukrypimai pasireiškia prioritetinėmis ar auksinėmis akcijomis, akcijomis, suteikiančiomis keletą balsų iš karto, nustatyta didžiausia balsų riba, kuri nepriklauso nuo turimų akcijų skaičiaus ir kt. Dauguma bendrovių Prancūzijoje, Švedijoje, Olandijoje svarbiems ar

---

⁵⁹ DEMINOR. Application of one share – one vote principle in Europe [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2007-03-11]. Prieiga per internetą: <http://www.abi.org.uk/BookShop/ResearchReports/DEMINOR_REPORT.pdf>.

⁶⁰ *Ibid.*

stambiams akcininkams suteikia akcijas, kurios duoda jiems ne vieną, o kelis balsus visuotiniuose akcininkų susirinkimuose⁶¹. Pavyzdžiui, Anglijoje ir Prancūzijoje yra nustatyta, kiek mažiausiai akcijų turi turėti akcininkas, kad įgytų teisę balsuoti. Europos Komisija mano, kad valstybės narės įteisindamos tokius principo „viena akcija, vienas balsas“ nukrypimus, iškreipia proporciją tarp akcininkų turimų akcijų ir balsų skaičiaus, kas sąlygoja skirtingas akcininkų teises. Visa tai lemia vienu akcininkų dominavimą kitų atžvilgiu, nepriklausomai nuo turimų akcijų skaičiaus. Taigi norint užtikrinti vienodas akcininkų teises, kas paskatintų jų aktyvumą, Europos Komisija sieks principo „viena akcija, vienas balsas“ įtvirtinimo, reikalaujama bendrovėms išleisti tik tokias akcijas, kurių savininkai turėtų teisę dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime⁶². Tuo tarpu Lietuvos listinguojamų bendrovių valdymo kodekso 6.1. p. rekomenduoja, kad bendrovės kapitalą sudarytų tik tokios akcijos, kurios jų turėtojams suteiktų vienodas balsavimo teises.

Tam kad visuotinis akcininkų susirinkimas galėtų priimti sprendimus darbotvarkės klausimais, reikia nustatyti, ar yra susirinkimo kvorumas. Akcinių bendrovių įstatymo 27 str. 1 d. yra nustatyta, kad visuotinis akcininkų susirinkimas gali priimti sprendimus ir laikomas įvykusi, kai jame dalyvauja akcininkai, kuriems priklausančios akcijos suteikia daugiau kaip ½ visų balsų. Iškyla klausimas, kodėl šioje normoje numatyta, kad kvorumas nustatomas, remiantis dalyvaujančiais akcininkais. Juk ne visi akcininkai dalyvaujantys visuotiniame akcininkų susirinkime turi teisę balsuoti. Ar kvorumas neturėtų būti nustatomas remiantis dalyvaujančiais akcininkais, bet tik turinčiais balsavimo teisę? Į šį klausimą atsakė Aukščiausiasis Teismas civilinėje byloje UAB „Kaminera“ v. D. Š.⁶³. Šioje byloje buvo konstatuota, kad pagal Akcinių bendrovių įstatymo 27 str. 1 d. prasmę dalyvaujančiais susirinkime akcininkais galima laikyti tik tuos akcininkus, kuriems akcijų teikiama balsavimo teise neuždrausta naudotis. Teisėjų kolegija visiškai sutinka su apeliacinės instancijos teismo padaryta išvada, kad dalyvavimo visuotiniame akcininkų susirinkime tikslas yra balsuoti, todėl jeigu akcininkas neturi realios galimybės įgyvendinti šią savo neturtinę teisę balsuoti (jam uždrausta naudotis balsavimo teise), negalima pripažinti, kad toks akcininkas dalyvauja susirinkime, nors ir yra į jį atvykęs.

Apibendrinant visa tai, kas buvo aptarta šioje dalyje, galima daryti išvadą, kad teisės dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime turėjimas nesuponuoja ir teisės

---

⁶¹ Shareholder rights [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-20]. Prieiga per internetą: < http://www.norges-bank.no/nbim/pension_fund/articles-letters/2006/shareholders.html>.

⁶² *Cit. op.* 15, p. 29.

⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Kaminera“ v. D. Š., Nr. 3K-3-96/2006.

balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime turėjimo. Akcininko balsavimo teisės suvaržymas, neturi įtakos jo teisei dalyvauti visuotiniuose akcininkų susirinkimuose. Toks akcininkas gali atvykti į visuotinį akcininkų susirinkimą, tačiau nustatant kvorumą jis nėra laikomas dalyvaujančiu.

3.4. Teisės dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime pažeidimas

Teisė dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime yra pagrindinė neturtinė akcininkų teisė, susijusi su galimybe išreikšti savo nuomonę esminiais bendrovės veiklos klausimais. Kai ši teisė yra pažeidžiama, iškyla grėsmė akcininkų interesams, savaimė yra pažeidžiama jų teisė dalyvauti bendrovės valdyje ir tuomet iškyla grėsmė akcininkų interesams. Nors siekiant užtikrinti šią akcininkų teisę Akcinių bendrovių įstatymas nustato pakankamai išsamias taisykles, kuriomis vadovaujantis turi būti sušaukiamas visuotinis akcininkų susirinkimas, priimami sprendimai, nustatomas kvorumas, tačiau ši akcininkų teisė yra pažeidžiama gana dažnai.

Teisė dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime dažniausiai ir labiausiai yra pažeidžiama, kai nesilaikoma Akcinių bendrovių įstatyme nustatytos susirinkimo rengimo tvarkos. Tiksliau sakant šie pažeidimai dažniausiai pasireiškia visuotinio akcininkų susirinkimo nesušaukimu nustatytu laiku, susirinkimo rengimo tvarkos nesilaikymu, tiksliau sakant, tuomet kai apie visuotinį akcininkų susirinkimą netinkamai ar iš viso nėra pranešama, kai netinkamai parengiama ar keičiama susirinkimo darbotvarkė, kai Akcinių bendrovių įstatyme nustatytu laiku ar iš viso nėra sudaroma galimybė susipažinti su bendrovės dokumentais, susijusiais su susirinkimo darbotvarke ir kitais atvejais. Taigi bendrovė pažeidusi visuotinio akcininkų susirinkimo rengimo tvarką, įtvirtintą Akcinių bendrovių įstatyme, nesudaro galimybės akcininkams tinkamai pasiruošti dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime ir patiria neigiamas netinkamo informavimo pasekmes – sprendimų, priimtų visuotiniame akcininkų susirinkime, panaikinimą⁶⁴.

Imperatyvių normų, reglamentuojančių susirinkimo sušaukimą ir jo vedimą, pažeidimas yra pagrindas akcininkams kreiptis į teismą, kad jis pripažintų visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimą negaliojančiu. Tokia akcininkų teisė yra numatyta CK 2.82 str. 4 d., kurioje nustatyta, kad juridinių asmenų organų sprendimai gali būti teismo tvarka pripažinti negaliojančiais, jeigu jie prieštarauja imperatyvioms įstatymų normoms,

---

⁶⁴ GRADAUSKAITĖ, Jurga. Visuotinis akcininkų susirinkimas: sušaukimo tvarka ir jos nesilaikymo teisinės pasekmės. *Vadovo pasaulis*, 2007, nr. 1, p. 3.

juridinio asmens steigimo dokumentams arba protingumo ar sąžiningumo principams. Juridinio asmens dalyvis, šiuo atveju akcininkas, yra vienas iš subjektų, turinčių tokią teisę.

Toliau šioje dalyje bus aptarti atvejai, kuriais teisė dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime yra pažeidžiama dažniausiai.

3.4.1. Visuotinio akcininkų susirinkimo nesusaukimas nustatytu laiku

Akcinių bendrovių įstatymas nustato terminus arba atvejus, kokiais turi būti šaukiami visuotiniai akcininkų susirinkimai. Kadangi visuotiniai akcininkų susirinkimai gali būti eiliniai, neeiliniai ir pakartotiniai, todėl šie terminai ar atvejai yra skirtingi. Akcinių bendrovių įstatymo 24 str. 1 d. yra įtvirtinta, kad eilinis visuotinis akcininkų susirinkimas turi įvykti ne vėliau kaip per keturis mėnesius nuo finansinių metų pabaigos. Neeilinis visuotinis akcininkų susirinkimas turi būti sušauktas Akcinių bendrovių įstatyme numatytais atvejais. Šis sąrašas nėra baigtinis, kadangi Akcinių bendrovių įstatymas leidžia sušaukti neeilinį visuotinį akcininkų susirinkimą ir kitais atvejais, kuriuos gali numatyti kiti įstatymai, bei bendrovės įstatai. Pakartotiniam visuotiniam akcininkų susirinkimui taip pat yra nustatytas terminas, per kurį jis turi būti sušauktas. Akcinių bendrovių įstatymo 26 str. 4 d. yra įtvirtinta, kad jis sušaukiamas ne anksčiau kaip praėjus penkioms dienoms ir ne vėliau kaip praėjus trisdešimt dienų nuo neįvykusio visuotinio akcininkų susirinkimo dienos.

Taigi pažeidus šiuos terminus sušaukti eilinį ar pakartotinį visuotinį akcininkų susirinkimą arba teisės aktų ar įstatų numatytais atvejais nesusaukus neeilinio visuotinio akcininkų susirinkimo yra pažeidžiama akcininkų teisė dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime. Atsiranda grėsmė akcininkų, kaip ir visos bendrovės interesams, kadangi nėra priimami sprendimai esminiais bendrovės valdymo klausimais. Už visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimą remiantis Akcinių bendrovių įstatymu yra atsakingi valdyba arba vadovas, šio įstatymo numatytais atvejais, kadangi jie turi priimti sprendimą dėl susirinkimo sušaukimo. Tais atvejais, kai valdyba ar vadovas nepriima šio sprendimo, Akcinių bendrovių įstatymo 23 str. 4 d. suteikia akcininkams galimybę apsiginti nuo tokių valdybos ar vadovo veiksmų. Minėtoje įstatymo dalyje yra įtvirtinta, kad jei bendrovės valdyba ar bendrovės vadovas nepriėmė sprendimo sušaukti visuotinį akcininkų susirinkimą įstatymo numatytais terminais, visuotinis akcininkų susirinkimas gali būti

šaukiamas akcininkų, kuriems priklausančios akcijos suteikia daugiau kaip 1/2 visų balsų, sprendimu⁶⁵.

3.4.2. Informavimo apie visuotinį akcininkų susirinkimą tvarkos pažeidimas

Tam, kad akcininkai tinkamai realizuotų turimų akcijų jiems suteikiamą neturtinę teisę dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime, jie turi būti tinkamai informuoti apie klausimus, kurie bus svarstomi, kad galėtų realizuoti sprendžiamojo balso teisę. Siekiant informuoti akcininkus, jiems yra pateikimas pranešimas. Akcinių bendrovių įstatymo 26 str. 3 d. nustato, kad pranešimas apie visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimą turi būti viešai paskelbtas įstatuose nurodytame dienraštyje arba įteiktas kiekvienam akcininkui pasirašytinai ar išsiųstas registruotu laišku ne vėliau kaip likus trisdešimt dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo dienos. Aukščiausiojo Teismo praktika šiuo klausimu yra palyginti gausi. Ne vienoje civilinėje byloje Aukščiausiasis Teismas pasisakė apie teisės normų, reglamentuojančių visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo tvarką bei svarbą. Taigi tokių procedūrų griežtas reglamentavimas nustatytas tam, kad akcininkai galėtų tinkamai įgyvendinti įstatymu jiems suteiktas turtines ir neturtines akcininkų teises⁶⁶. Taip pat jos užtikrina akcininko neturtinę teisę dalyvauti bendrovės valdyje, sprendžiant svarbius bendrovei klausimus, todėl netinkamas ar nesavalaikis pranešimas apie šaukiamą susirinkimą arba tokio pranešimo nebuvimas gali pažeisti akcininko teises⁶⁷.

Įstatymų leidėjas nustatydamas konkrečius pranešimo būdus, siekė sumažinti galimus teisės dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime pažeidimus. Ši išvada yra daroma atsižvelgiant į Akcinių bendrovių įstatymo 21 str. 6 d., galiojusią iki 1998 m. balandžio 17 d.⁶⁸, kuri nustatė, kad apie šaukiamą visuotinį akcininkų susirinkimą valdyba privalėjo paskelbti įstatuose nustatyta tvarka ne vėliau kaip prieš 30 dienų iki susirinkimo dienos. Ši norma pranešimo apie visuotinį akcininkų susirinkimą būdus paliko nustatyti bendrovių įstatams. Įstatai ne visada nustatydami išsamią pranešimo tvarką, sukeldavo teisės dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime pažeidimus. Šios problemos aktualumas ir būtinybė keisti įstatymo normą labai aiškiai matyti Aukščiausiojo

---

⁶⁵ *Ibid.*, p. 2.

⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje L. P. v. UAB „Jugasė“, Nr. 3K-3-416/2000.

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. lapkričio 05 d. nutartis civilinėje byloje Krasten Ree Holding ApS v. UAB "Alio", Nr. 3K-3-1057/2003.

⁶⁸ Valstybės žinios, 1994, Nr. 55-1046.

Teismo nagrinėtoje civilinėje byloje Vilniaus miesto valdyba v. „Sangreta“ ir kt.⁶⁹. Šioje byloje bendrovė, įstatuose numatydama galimybę pranešti apie visuotinį akcininkų susirinkimą viešai spaudoje, nenurodė konkretaus leidinio, kuriame bus skelbiama, nors įstatymas to ir nereikalavo. Tačiau Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad bendrovės įstatų nuostata, jog apie šaukiamą visuotinį akcininkų susirinkimą gali būti pranešta skelbiant viešai spaudoje, įstatuose nedetalizuojant, kokiam konkrečiame spaudos leidinyje toks skelbimas bus talpinamas, neatitinka teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principų reikalavimų. Konkretaus leidinio neįvardinimas įstatuose reiškia, kad akcininkas atsiduria praktiškai sunkiai realizuojamoje situacijoje ir jo teisė būti informuotam tampa deklaratyvia: tokiu atveju akcininkas yra verčiamas skaityti visus leidinius, kas, abejotina, ar įmanoma, ir todėl toks pranešimo būdas negali būti pripažįstamas tinkamu akcininko teisių įgyvendinimo užtikrinimu. Taigi Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad tokia įstatymo norma yra ydinga ir tam tikrais atvejais pažeidžianti teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus. Tokią išvadą patvirtina ir įstatymų leidėjo pozicija, kadangi minėta įstatymo norma buvo pakeista, nustatant reikalavimą bendrovės įstatuose įvardinti periodinį spaudos leidinį, taip pat įtvirtinant ir konkrečius pranešimo apie visuotinį akcininkų susirinkimą variantus.

Taigi dabar galiojančios Akcinių bendrovių įstatymo redakcijos 26 str. 3 d. yra nustatyti trys pranešimo apie visuotinį akcininkų susirinkimą būdai: viešas paskelbimas įstatuose nurodytame dienraštyje, įteikimas kiekvienam akcininkui pasirašytinai ir išsiuntimas registruotu laišku. Išskyla klausimas, ar konkrečius pranešimo būdus įtvirtinus įstatymiškai, bendrovė yra visiškai laisva pasirinkti, kurį būdą taikyti? Į šį klausimą atsakė Aukščiausiasis Teismas, civilinėje byloje Vilniaus miesto valdyba v. „Sangreta“ ir kt.⁷⁰, suformavęs teismų praktiką nagrinėjant bylas dėl visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo tvarkos pažeidimo, į kurią besąlygiškai privaloma atsižvelgti. Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad pranešimo apie visuotinį akcininkų susirinkimą tvarka turi būti tokia, kad užtikrintų galimybę kiekvienam akcininkui realizuoti savo neturtinę teisę – teisę dalyvauti visuotinio akcininkų susirinkimo darbe. Teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principai reikalauja, kad nustatant pranešimo tvarką, būtų atsižvelgta į bendrovės akcininkų skaičių, jų galimybę operatyviai gauti informaciją, galimas bendrovės išlaidas, būtinas pranešant akcininkams apie šaukiamą susirinkimą vienu ar kitu būdu, bei kitas reikšmingas aplinkybes. Taigi įstatuose nustatyta pranešimo tvarka turi būti racionali.

---

⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Vilniaus miesto valdyba v. UAB „Sangreta“ ir kt., Nr. 3K-3-383/2000.

⁷⁰ *Ibid.*

Apžvelgiant vėliau nagrinėtas Aukščiausiojo Teismo bylas, galima pasakyti, kad kol kas yra besąlygiškai laikomasi suformuotos praktikos. Vienoje iš naujausių dėl netinkamo pranešimo apie visuotinį akcininkų susirinkimą nagrinėtų civilinių bylų A. K. v. UAB „Actual city media“⁷¹, Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad Akcinių bendrovių įstatymo 26 str. 3 d. nustatyti visi trys pranešimo apie visuotinį akcininkų susirinkimą būdai yra lygiaverčiai ir kiekviena bendrovė turi teisę pasirinkti patį optimaliausią, ekonomiškiausią ir visuotinai (akcininkų atžvilgiu) priimtinausią būdą. Anot Aukščiausiojo Teismo, pranešimo būdas didžia dalimi priklauso nuo akcininkų skaičiaus, jų gyvenamosios ar darbo vietos. Kai akcininkų daug, racionaliausia pranešimą apie visuotinį akcininkų susirinkimą viešai paskelbti įstatuose nurodytame dienraštyje. Tuo tarpu kai akcininkų keletas, geriausia būtų pranešimą išsiųsti registruotu laišku ar pasirašytinai įteikti kiekvienam akcininkui.

Reikėtų paanalizuoti tokią situaciją, kuomet bendrovės įstatai nustato kiek kitokią pranešimo apie būsimą visuotinį akcininkų susirinkimą tvarką, nei yra įtvirtinta Akcinių bendrovių įstatyme. Tarkim, įstatuose yra numatyta, kad pranešti būtina keliais pasirinktais pranešimo būdais, o ne kuriuo nors vienu iš jų. Šiuo atveju iškyla klausimas, ar išvis Akcinių bendrovių įstatymo 26 str. 3 d. leidžia taikyti iškart daugiau nei vieną būdą ir ar pranešus apie visuotinį akcininkų susirinkimą vienu būdu yra privaloma pranešti ir kitu įstatuose įtvirtintu būdu. Aukščiausiasis Teismas savo praktikoje buvo susidūręs su tokia situacija ir vienoje civilinėje byloje išreiškė savo nuomonę šiuo klausimu. Taigi byloje UAB „Vilnamisa“ v. AB „Šeškinės Širvinta“⁷² buvo konstatuota, kad Lietuvos civilinės teisės doktrinoje pripažįstama, jog juridinio asmens įstatų sudarymui taikytini bendrieji civilinių santykių teisinio reguliavimo principai, tarp jų ir sutarties laisvės principas. Taigi įstatuose gali būti bet kurių kitų nuostatų, neprieštaraujančių imperatyvioms įstatymo nuostatomis. Todėl įstatuose galima nustatyti kitokią, kvalifikuotą, t.y. dar labiau akcininkų teises saugančią, pranešimo akcininkams apie šaukiamą visuotinį akcininkų susirinkimą tvarką, nei Akcinių bendrovių įstatyme nustatyta, kuri vertintina kaip minimalus pranešimo akcininkams apie rengiamą visuotinį akcininkų susirinkimą standartas, taikytinas, jeigu bendrovės įstatuose nenustatyta kitaip.

Norint užtikrinti tinkamą teisės dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime įgyvendinimą, Akcinių bendrovių įstatymas nustato ne tik pranešimo apie visuotinį akcininkų susirinkimą būdus, bet ir griežtai reglamentuoja terminą, iki kurio turi

---

⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus 2006 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje A. K. v. UAB „Actual city media“, Nr. 3K-3-73/2006.

⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Vilnamisa“ v. AB „Šeškinės Širvinta“, Nr. 3K-3-878/2002.

būti pranešta apie visuotinį akcininkų susirinkimą, taip pat informaciją, kuri turi būti nurodyta pranešime. Taigi nesilaikant įstatyme nustatytos šių klausimų reglamentavimo tvarkos, yra pažeidžiama akcininkų teisė dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime. Akcinių bendrovių įstatymo 26 str. 2 d. yra nurodyta informacija, kurią būtina atskleisti pranešime apie visuotinį akcininkų susirinkimą: 1) bendrovės pavadinimas, buveinė, kodas, 2) susirinkimo data, laikas ir vieta, 3) susirinkimo apskaitos diena (akcinei bendrovei), 4) susirinkimo darbotvarkė, 5) visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo iniciatoriai, 6) bendrovės organas, asmenys ar institucija, priėmę sprendimą sušaukti visuotinį akcininkų susirinkimą, 7) įstatinio kapitalo mažinimo tikslas, kai į susirinkimo darbotvarkę įtrauktas klausimas dėl įstatinio kapitalo mažinimo. Įstatymų leidėjas šia Akcinių bendrovių įstatymo norma siekia užtikrinti akcininkų teisę gauti išsamią informaciją apie būsimą susirinkimą, taigi šios normos pažeidimas, pažeidžia akcininkų teisę būti tinkamai informuotiems apie visuotinį akcininkų susirinkimą. Tačiau ar tokios informacijos nurodymas pranešime yra pakankamas, o gal jos iš tikrųjų yra per daug? Pavyzdžiui, Anglijos įstatymuose nėra nustatyta, kokia informacija turi būti nurodoma pranešime, išskyrus, kad pranešime kasmetinis visuotinis akcininkų susirinkimas turi būti nurodytas kaip toks⁷³.

Dar vienas klausimas iškyla dėl visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo termino. Akcinių bendrovių įstatymo 26 str. 3 d. tai pat įtvirtina, kad apie visuotinį akcininkų susirinkimą būtina informuoti likus ne mažiau kaip trisdešimt dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo dienos. Įstatymų leidėjas mano, kad toks terminas yra pakankamas, kad akcininkai spėtų apsvarstyti medžiagą, susijusią su būsimu visuotiniu akcininkų susirinkimu, ir galėtų nuspręsti, kaip jame balsuoti. Tačiau ar įstatymų leidėjo įtvirtintas terminas yra tinkamas? O jei netinkamas, koks turėtų būti? Pavyzdžiui, 1985 m. Anglijos Bendrovių įstatymo 366(1) nustato, kad apie visuotinį akcininkų susirinkimą turi būti pranešta ne vėliau kaip likus dvidešimt vienai dienai iki jo ir bendrovės įstatai negali šio termino sutrumpinti.

Tiek apie tinkamą pranešimo terminą, tiek apie informaciją, kuri turi būti nurodoma pranešime, buvo ir vis dar yra labai daug diskutuojama tiek visos Europos Sąjungos, tiek pasauliniu mastu. Labiausiai diskutuojama dėl to, kaip užtikrinti, kad visi visuotiniai akcininkų susirinkimai būtų šaukiami pakankamai iš anksto ir kad būtų galima laiku gauti visus dokumentus, susijusius su būsimu visuotiniu akcininkų susirinkimu,

---

⁷³ DAVIES, Paul. L. *Gower & Davies' Principles of Modern Company Law*. 7th ed. London: Sweet & Maxwell, 2003, p. 357.

neatsižvelgiant į akcininkų gyvenamąją vietą⁷⁴. Tai pasidarė ypač aktualu daugumos valstybių listinguojamose bendrovėse didėjant akcininkų nerezidentų skaičiui, kuomet paprastai akcijos yra valdomos per sąskaitas, atidarytas vertybinių popierių tarpininkavimo įmonėse, kurios, savo ruožtu turi sąskaitas centriniuose vertybinių popierių depozitoriumuose ar kitų jurisdikcijų kitose vertybinių popierių tarpininkavimo įmonėse. Todėl tarptautiniai tarpininkų tinklai labai apsunkina bendravimo procesą tarp bendrovės ir jos akcininkų⁷⁵. Taigi bet koks informacijos gavimas pakankamai užtrunka, todėl ji gaunama pavėluotai ir dažnai gautos informacijos nepakanka, kad akcininkai galėtų priimti pagrįstą sprendimą ir laiku balsuoti.

2001 m. Europos Komisijos suformuota bendrovių teisės specialistų grupė, išanalizavusi bendrovių teisės reguliavimą Europos Sąjungos mastu, nustatė, kad valstybių narių teisės aktai nėra pritaikyti akcininkams nerezidentams, kadangi jie buvo rengti tuo metu, kai akcininkų nerezidentų buvo palyginti mažai. Tai pat konstatavo, kad esamų Europos Sąjungos teisės aktų nepakanka minėtoms problemoms išspręsti⁷⁶. Nors 2004 m. gruodžio 15 d. buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos Skaidrumo direktyva⁷⁷, kurios 17 str. nustatė informacijos pateikimo reikalavimus emitentams, kurių akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, tačiau nebuvo numatyta jokių sunkumų, kuriuos patiria akcininkai nerezidentai, norėdami būti informuoti apie būsimą visuotinį akcininkų susirinkimą⁷⁸. Europos Komisija siekdama išspręsti šias problemas parengė direktyvos pasiūlymą dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo. Nors direktyvos pasiūlymas dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo skirtas akcininkams nerezidentams, turintiems akcijų kitų valstybių narių listinguojamose bendrovėse, tačiau Europos Komisija nurodė, kad minėtų kliūčių panaikinimas būtų naudingas ir akcininkams rezidentams, kadangi būtų užtikrinta geresnė akcininkų teisių įgyvendinimo tvarka.

Taigi Europos Komisija direktyvos pasiūlymo dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo 5 str. numato, kad apie rengiamą visuotinį akcininkų susirinkimą turėtų būti pranešama ne vėliau kaip likus trisdešimt kalendorinių dienų iki susirinkimo, numatoma tiksli informacija, kuri turėtų būti nurodyta pranešime. Pranešime be įprastinių reikalavimų nurodyti susirinkimo datą, laiką, darbotvarkę, reikalaujama tai pat įtraukti interneto

---

⁷⁴ *Cit. op.* 31, p. 3.

⁷⁵ *Ibid.*, p. 1.

⁷⁶ Report of the high level group of company law experts on a modern regulatory framework for company law in Europe [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2007-03-23]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/employment_social/news/2004/jun/hlg_social_elarg_en.pdf>.

⁷⁷ 2004 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/109/EB dėl informacijos apie emitentus, kurių vertybiniais popieriais leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, skaidrumo reikalavimų suderinimo, iš dalies keičianti Direktyvą 2001/34/EB (OL, 2004 L390, p. 38).

⁷⁸ *Cit. op.* 31, p. 1.

tinklavietės adresą, kur būtų privaloma rasti pranešimą apie visuotinį akcininkų susirinkimą, nutarimus ar dokumentus, ketinamus tvirtinti visuotiniame akcininkų susirinkime, bei kitą svarbią informaciją. Taip pat pranešime reikalaujama aprašyti priemones, kuriomis naudodamiesi akcininkai galėtų dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime. Šitaip siekiama informuoti akcininkus apie galimybę dalyvauti susirinkime tiek asmeniškai, tiek pasinaudojant neasmeninio dalyvavimo būdais. Taigi galima daryti išvadą, kad direktyvos pasiūlymas dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo, nustatydamas, kad be įprastinių pranešimo apie visuotinį akcininkų susirinkimą būdų, pranešimas būtų skelbiamas ir bendrovės interneto tinklalapyje, išsprendžia visas problemas susijusias su informacijos gavimu.

Lyginant Lietuvos Akcinių bendrovių įstatyme nustatytą pranešimo apie visuotinį akcininkų susirinkimą tvarką su numatyta direktyvos pasiūlyme dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo, galima teigti, kad Akcinių bendrovių įstatymas numato tokį patį trisdešimties dienų terminą kaip ir minėtas direktyvos pasiūlymas dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo. Tai reiškia, kad termino atžvilgiu Akcinių bendrovių įstatymas užtikrina akcininkų, tiek rezidentų, tiek nerezidentų, teisę apie visuotinį akcininkų susirinkimą būti informuotiems pakankamai iš anksto. Tuo tarpu kalbant apie pranešimo turinį, Akcinių bendrovių įstatymas nenumato, kad jame turėtų būti nurodomos priemonės, kuriomis akcininkai naudodamiesi gali dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime. Šios informacijos nurodymas užtikrintų aktyvesnį akcininkų dalyvavimą, nes dažnai akcininkai patys asmeniškai negalėdami dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime, visiškai neįgyvendina šios teisės dėl informacijos stokos apie kitus galimus teisės dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime įgyvendinimo būdus. Tai pat Akcinių bendrovių įstatymas nenustato, kad pranešime turėtų būti interneto tinklavietės adresas, kur būtų privaloma rasti tiek pranešimą, tiek su visuotiniu akcininkų susirinkimu susijusią informaciją. Tokio reikalavimo Akcinių bendrovių įstatymas neįtvirtina, kadangi jis nenustato, kad bendrovė privalo turėti savo interneto tinklavietę. Tai yra numatyta Akcinių bendrovių įstatymo 6 str. 6 d., kurioje įtvirtinta, kokia informacija turi būti nurodyta bendrovės interneto svetainėje, bet tik tuo atveju, jei bendrovė ją turi. Taigi galima daryti išvadą, kad Akcinių bendrovių įstatymas nustato pakankamą terminą visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimui, tačiau nepakankamai užtikrina galimybę gauti visą su būsimu visuotiniu akcininkų susirinkimu susijusią informaciją.

3.4.3. Visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkės sudarymo ir pildymo tvarkos pažeidimas

Kaip jau anksčiau buvo minėta visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkė (toliau tekste – darbotvarkė) yra sudedamoji pranešimo apie visuotinį akcininkų susirinkimą dalis. Darbotvarkėje nurodomi klausimai, kurie bus nagrinėjami ir svarstomi visuotiniame akcininkų susirinkime⁷⁹. Akcinių bendrovių įstatymo normos, reguliuojančios darbotvarkės paskelbimo, jos patikslinimo ar pakeitimo terminus bei tvarką, suteikia akcininkams teisę būti tinkamai informuotiems apie svarbiausius bendrovės veiklos klausimus, dalyvauti bendrovės valdyme bei tinkamai realizuoti savo sprendžiamąjį balsą teisę⁸⁰. Siekiant užtikrinti minėtas akcininkų teises, Akcinių bendrovių įstatymo 27 str. 9 d. yra įtvirtinta, kad visuotinis akcininkų susirinkimas neturi teisės priimti sprendimų darbotvarkėje nepaskelbtais klausimais, išskyrus atvejus, kai jame dalyvauja visi akcininkai, kuriems priklausančios akcijos suteikia balsavimo teisę, ir nė vienas akcininkas nebalsavo raštu. Taigi pažeidus darbotvarkės sudarymo, jos patikslinimo ar pakeitimo tvarką, tai pat kai nustatytu laiku ar iš viso nėra sudaroma galimybė susipažinti su bendrovės dokumentais, susijusiais su darbotvarke, kyla akcininkų teisės dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime pažeidimas.

Akcinių bendrovių įstatymo 25 str. 1 d. yra nustatyta, kokie subjektai privalo parengti darbotvarkę. Minėtoje įstatymo normoje yra įtvirtinta, kad darbotvarkę rengia valdyba, priėmusi sprendimą sušaukti visuotinį akcininkų susirinkimą, arba bendrovės vadovas, kai jam Akcinių bendrovių įstatymo 23 str. 3 d. numatytais atvejais yra suteikiama teisė sušaukti visuotinį akcininkų susirinkimą. Akcinių bendrovių įstatymo 25 str. 1 d. taip pat yra nustatyta, kad tuomet, kai visuotinis akcininkų susirinkimas šaukiamas teismo sprendimu, darbotvarkę parengti ir kartu su kitais dokumentais turi pateikti teismui asmuo ar asmenys, kurie kreipėsi į teismą dėl visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo. Taigi minėti subjektai yra atsakingi už tinkamos darbotvarkės parengimą. Tačiau iškyla klausimas, ką reiškia tinkama darbotvarkė, kuri užtikrina akcininkams galimybę tinkamai pasiruošti dalyvavimui ir balsavimui visuotiniame akcininkų susirinkime. Kaip jau anksčiau buvo minėta, darbotvarkėje turi būti nurodyti visuotiniame akcininkų susirinkime planuojami svarstyti klausimai, tačiau Akcinių bendrovių įstatymas nenustato, kaip detalčiai jie turi būti aprašyti darbotvarkėje. Šio

⁷⁹ BALČIKONIENĖ, Radvilė. Eiliniam visuotiniame akcininkų susirinkimui artėjant. *Juristas*, 2006, nr. 3, p. 4.

⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1999 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje K. V. ir kt. v. AB prekybos bazė "Urmis", Nr. 3K-3-123/1999; 1999 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje v., Nr. 3K-3-970/1999.

klausimo išsprendimas yra labai aktualus, subjektams, kurie yra atsakingi už darbotvarkės parengimą, norint apsisaugoti nuo galimų akcininkų priekaištų, kad visuotiniame akcininkų susirinkime svarstomi darbotvarkėje nepaskelbti klausimai⁸¹.

Aukščiausiojo Teismo praktika minėtu klausimu yra gana gausi, Aukščiausiasis Teismas ne vienoje nagrinėtoje civilinėje byloje pasisakė dėl darbotvarkės detalumo. Civilinėje byloje K. V. ir kt. v. AB prekybos bazė "Urmas"⁸² analizuota situacija, kai darbotvarkėje buvo nurodyti du klausimai, kurie bus svarstomi visuotiniame akcininkų susirinkime, vienas iš kurių buvo įvardintas kaip „Kiti klausimai“. Bendrovės turto įkeitimo ir laidavimo juo klausimai buvo ištraukti į minėtą darbotvarkės punktą „Kiti klausimai“. Taigi bendrovės akcininkai kreipėsi į teismą dėl minėto klausimo ištraukimo į darbotvarkės punktą „Kiti klausimai“ ir reikalavo, kad nutarimas dėl turto įkeitimo ir laidavimo juo būtų panaikintas kaip neteisėtas, kadangi visuotinis akcininkų susirinkimas priėmė nutarimą šiuo klausimu, kuris nebuvo ištrauktas į darbotvarkę. Aukščiausiasis Teismas nustatė, kad toks netikslumas konstatuotinas kaip teisės normų, reglamentuojančių informavimo apie visuotinį akcininkų susirinkimą, pažeidimas. Taip pat nagrinėtoje civilinėje byloje Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad darbotvarkės klausimai turi būti formuluoti tiksliai, aiškiai ir nedviprasmiškai. Darytina išvada, kad ginčijamo nutarimo klausimai dėl bendrovės turto įkeitimo ar laidavimo juo, negali būti laikomi ištrauktais į susirinkimo darbotvarkės punktą „Kiti klausimai“. „Kitais klausimais“ gali būti visuotiniame akcininkų susirinkime aptariami tik mažai reikšmingi bendrovės veiklai organizaciniai klausimai, nereikalaujantys jų išsprendimo specialaus nutarimo priėmimu.

Civilinėje byloje Vilniaus miesto valdyba v. UAB „Sangreta“ ir kt.⁸³ jau ne kartą minėtoje šiame darbe dėl suformuotos teismų praktikos nagrinėjant bylas dėl visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo tvarkos pažeidimo, Aukščiausiasis Teismas padarė tokią pačią išvadą ir galima sakyti patvirtino, kad ankstesnėse bylose jis teisingai aiškino darbotvarkės detalumo klausimą. Šioje byloje buvo konstatuota, kad pranešime būtina tiksliai ir nedviprasmiškai įvardinti, kokie klausimai bus svarstomi susirinkime. Informacija apie darbotvarkę turi būti aiški ir nekelti abejonių. Taigi darbotvarkės tikslumas ir nedviprasmiškumas yra vienas iš kriterijų, vertinant, ar akcininkams apie numatomą visuotinį akcininkų susirinkimą buvo pranešta tinkamai.

---

⁸¹ *Cit. op.* 79.

⁸² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1999 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje K. V. ir kt. v. AB prekybos bazė "Urmas", Nr. 3K-3-123/1999.

⁸³ *Cit. op.* 69.

Nors aukščiau aptartose bylose buvo suformuoti aiškūs darbotvarkės turinio reikalavimai, tačiau 2003 m. Aukščiausiasis Teismas padarė dar vieną išvadą, susijusią su šiuo klausimu. Civilinėje byloje S. A. v. AB "Mažeikių nafta"⁸⁴ konstatavo, kad visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkėje būtina nurodyti klausimus, kurie bus nagrinėjami visuotiniame akcininkų susirinkime, tačiau įstatymas nereikalauja, kad darbotvarkė turi būti tokio pačio detalumo kaip ir priimti nutarimai. Manytina, kad Aukščiausiasis Teismas padarė tokią išvadą, nes ankstesnėse nagrinėtose bylose buvo konstatuota tik, kad planuojami nagrinėti klausimai turi būti įvardinti kuo tiksliau, tačiau nebuvo nustatytos detalumo ribos. O minėtoje Aukščiausiojo Teismo byloje buvo nustatytos kaip tik tokios ribos, palengvinančios subjektams, atsakingiems už darbotvarkės parengimą, orientuotis, kiek išsamiai privaloma aprašyti planuojamus svartyti klausimus.

Akcininkų teisė dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime gali būti pažeidžiama ne tik dėl netikslaus darbotvarkės turinio, bet ir dėl darbotvarkės pildymo tvarkos nesilaikymo. Toks minėtos teisės pažeidimas yra gana dažnas reiškinys. Paprastai visuotinis akcininkų susirinkimas yra šaukiamas valdybos arba vadovo sprendimu, tai būtent jie labiausiai ir sąlygoja klausimų, planuojamų svartyti visuotiniame akcininkų susirinkime, turinį⁸⁵. Tačiau Akcinių bendrovių įstatymas šiuo atveju akcininkų nepaliekia nuošalyje, kadangi 25 str. 3 d. numato teisę pildyti darbotvarkę, kuri be stebėtojų tarybos, valdybos, o kai nesudaroma valdyba – vadovo, yra suteikiama ir akcininkams. Pagal minėtą įstatymo normą tokia teisė suteikiama akcininkams, kuriems priklausančios akcijos suteikia ne mažiau kaip 1/10 visų balsų, jei bendrovės įstatuose nenustatytas mažesnis balsų skaičius, siūlymu. Tai pat minėti asmenys, o tarp jų ir akcininkai, turintys ne mažiau kaip 1/10 visų balsų, bet kuriuo metu iki visuotinio akcininkų susirinkimo ar susirinkimo metu gali siūlyti naujus sprendimų projektus į susirinkimo darbotvarkę įtrauktais klausimais, papildomus kandidatus į bendrovės organų narius, audito įmonę⁸⁶. Taigi galima daryti išvadą, kad teisė pildyti darbotvarkę ir siūlyti nutarimų projektus yra suteikta smulkiesiems akcininkams, be to bendrovės įstatai gali nustatyti, kad šios teisės būtų suteikiamos kiekvienam akcininkui. Šios smulkiųjų akcininkų teisės apsaugo juos nuo galimo stambųjų akcininkų piktnaudžiavimo savo teisėmis, kitaip sakant neleidžia stambiesiems akcininkams ignoruoti mažiau balsų turinčių akcininkų interesų. Tokia apsauga yra būtina dėl mažesnės smulkiųjų akcininkų įtakos bendrovės valdymui.

---

⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. birželio 04 d. nutartis civilinėje byloje S. A. v. AB "Mažeikių nafta", Nr. 3K-3-650/2003.

⁸⁵ *Cit. op.* 73, p. 350.

⁸⁶ Lietuvos Respublikos Akcinių bendrovių įstatymo (su pakeitimais ir papildymais) 25 str. 4 d. (Valstybės žinios, 2000, Nr. 64-1914).

Tačiau išskyla klausimas ar nustatyta balsų riba yra ne per didelė, kad pakankamai būtų užtikrinamos smulkiųjų akcininkų teisės dalyvauti bendrovės valdyme. Pavyzdžiui, Danijos ir Švedijos bendrovių įstatymai suteikia teisę papildyti darbotvarkę ir siūlyti sprendimų projektus kiekvienam akcininkui⁸⁷. Tuo tarpu Graikijoje ir Olandijoje turi būti priimtas vieningas visų akcininkų sutikimas. Visose kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse balsų riba, suteikianti teisę papildyti darbotvarkę ir siūlyti sprendimų projektus, kinta nuo 5% iki 20%⁸⁸. Į tokį nevienodą šio klausimo reguliavimą atkreipė dėmesį Europos Komisija, kuri parengtame direktyvos pasiūlyme dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo pabrėžė, jog kai kuriose valstybėse narėse balsų ribos yra pernelyg didelės. Todėl minėtame direktyvos pasiūlymo 6 str. 2 d. yra nustatyta, kad jei teisė įtraukti klausimus į darbotvarkę ir teikti nutarimų projektus priklauso nuo sąlygos, kad atitinkamas akcininkas ar akcininkai turėtų mažiausią emitento akcinio kapitalo akcijų paketą, tai toks minimalus akcijų paketas neturi viršyti 5% emitento akcinio kapitalo. Atsižvelgiant į direktyvos pasiūlymą dėl akcininkų balsavimo teisių panaudojimo, galima teigti, kad Akcinių bendrovių įstatyme nustatyta balsų riba yra pernelyg didelė.

Akcinių bendrovių įstatymo 25 str. 3 d. tai pat yra įtvirtinta, kad siūlymas papildyti darbotvarkę gali būti pateiktas ne vėliau kaip likus 15 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo dienos. Kartu su siūlymu turi būti pateikti sprendimų projektai siūlomais klausimais. Jei darbotvarkė, nurodyta pranešime apie šaukiamą susirinkimą buvo pakeista, apie jos pasikeitimus akcininkams turi būti pranešta tokiu pat būdu kaip apie visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimą, ne vėliau kaip likus 10 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo⁸⁹. Teisė dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime gali būti pažeidžiama ne tik tuomet, kai nesilaikoma darbotvarkės pildymo tvarkos dar neįvykus visuotiniam akcininkų susirinkimui, kurią įtvirtina minėtos Akcinių bendrovių įstatymo normos, bet ir pildant ją visuotiniame akcininkų susirinkime, kitaip sakant priimant sprendimus darbotvarkėje nepaskelbtais klausimais, kai jame nedalyvauja visi akcininkai, kuriems priklausančios akcijos suteikia balsavimo teisę, ir yra akcininkų, balsavusių raštu⁹⁰.

Teisė dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime yra pažeidžiama ir tuomet, kai nesilaikoma Akcinių bendrovių įstatymo 26 str. 7 d., kurioje nustatyta, kad ne vėliau kaip likus 10 dienų iki susirinkimo akcininkams turi būti sudaryta galimybė susipažinti su bendrovės turimais dokumentais, susijusiais su susirinkimo darbotvarkė,

---

⁸⁷ *Cit. op.* 61.

⁸⁸ *Cit. op.* 38.

⁸⁹ *Cit. op.* 86, 25 str. 5 d.

⁹⁰ *Cit. op.* 86, 27 str 9 d.

įskaitant sprendimų projektus bei visuotinio akcininkų susirinkimo iniciatorių pateiktą paraišką valdybai, o šio įstatymo numatytais atvejais vadovui. Jeigu akcininkas raštu pageidauja, bendrovės vadovas ne vėliau kaip per tris dienas nuo raštiško prašymo gavimo visus susirinkimo sprendimų projektus įteikia akcininkui pasirašytinai ar išsiunčia registruotu laišku. Sprendimų projektuose turi būti nurodyta, kieno iniciatyva jie yra pateikti. Jei sprendimo projekto iniciatorius pateikė sprendimo projekto paaiškinimus, šie turi būti pridėti prie sprendimo projekto.

Taigi galima daryti išvadą, kad pažeidžiant darbotvarkės sudarymo, papildymo tvarką, įtvirtintą Akcinių bendrovių įstatyme, taip pat nesudarant galimybės susipažinti su bendrovės dokumentais, susijusiais su darbotvarke, akcininkai praranda galimybę tinkamai pasiruošti dalyvavimui ir balsavimui visuotiniame akcininkų susirinkime ir negali išvengti neigiamų pasekmių, atsiradusių dėl minėtų Akcinių bendrovių įstatymo normų pažeidimo

3.4.4. Aplinkybės, lemiančios visuotinio akcininko susirinkimo sprendimų panaikinimą dėl visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo tvarkos pažeidimo

Kaip jau minėta, CK 2.82 str. 4 d. suteikia akcininkui teisę kreiptis į teismą, kad visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimai būtų pripažinti negaliojančiais, jeigu jie prieštarauja imperatyvioms įstatymų normoms, bendrovės steigimo dokumentams arba protingumo ir sąžiningumo principams. Taigi jeigu akcininkas nebuvo tinkamai informuotas apie visuotinį akcininkų susirinkimą, jis turi teisę kreiptis į teismą dėl pažeistų teisių gynimo. Jau ne kartą minėtoje civilinėje byloje Vilniaus miesto valdyba v. „Sangreta“ ir kt.⁹¹ Aukščiausiasis Teismas suformavo kriterijus, kuriais reikėtų vadovautis, vertinant visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo tvarkos nesilaikymo įtaką susirinkimų priimtų sprendimų teisėtumui⁹². Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad būtina atsižvelgti ne tik į nustatytos pranešimo apie šaukiamą visuotinį akcininkų susirinkimą tvarkos įgyvendinimo racionalumą, bet ir susiklosčiusią bendrovėje tokio pranešimo praktiką. Tai reiškia, kad praktikoje pastoviai naudojant vieną iš įstatuose numatytą pranešimo būdą, negalima jo atsisakyti ir pradėti naudoti kitą neesant svarbių priežasčių. O jeigu naudojamas būdas yra pakeičiamas, būtina apie tai informuoti akcininkus. Kadangi Akcinių bendrovių įstatymo 26 str. 3 d. nuo tokio pranešimo būdo pakeitimo neapsaugo, todėl Aukščiausiasis Teismas, formuodamas tokią praktiką, siekė,

---

⁹¹ *Cit. op.* 69.

⁹² *Cit. op.* 64.

kad bendrovės nepiktnaudžiautų tuo ir nekliudytų akcininkams dalyvauti visuotiniuose akcininkų susirinkimuose.

Aukščiausiasis Teismas toje pačioje civilinėje byloje nurodė dar vieną kriterijų, kuris turi įtakos priimtų sprendimų teisėtumui. Taigi tai pat būtina atsižvelgti ir į akcininko, kuris nebuvo informuotas, turimų akcijų skaičių ir į šio akcininko galimą įtaką balsavimo rezultatams, jeigu jis būtų dalyvavęs visuotiniame akcininkų susirinkime. Taigi šis kriterijus yra labai svarbus, tačiau nėra vienintelis. Aukščiausiasis Teismas kitoje civilinėje byloje pasisakė dėl akcininkų galimos įtakos balsavimo rezultatams, jei jie būtų dalyvavę tame susirinkime. Byloje UAB „Vilnamisa“ v. AB „Šeškinės Širvinta“⁹³ buvo konstatuota, kad ieškovo turimų akcijų skaičius nėra ir negali būti savarankišku kriterijumi, kuriuo vadovaujantis sprendžiamas visuotinio akcininkų susirinkimo priimtų nutarimų teisėtumo klausimas. Tačiau vien tas faktas, kad akcininko turimų akcijų skaičius negalėjo nulemti balsavimo rezultatų, nesudaro pagrindo atmesti akcininko ieškinį dėl visuotinio akcininkų susirinkimo priimtų nutarimų pripažinimo negaliojančiais. Priešingu atveju būtų paneigiamos smulkių akcininkų teisės, įtvirtintos Akcinių bendrovių įstatyme, ir sudaromos sąlygos stambiems akcininkams ignoruoti mažiau balsų turinčių akcininkų teises.

Apibendrinant galima teigti, kad Aukščiausiasis Teismas civilinėje byloje Vilniaus miesto valdyba v. UAB „Sangreta“ ir kt.⁹⁴ suformavo tokią praktiką – kad vertinant, ar nebuvo pažeista visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo tvarka, teismas privalo atsižvelgti į bendrovės įstatuose nustatytos pranešimo tvarkos apie šaukiamą visuotinį akcininkų susirinkimą tvarkos įgyvendinimo racionalumą, į susiklosčiusią bendrovėje tokio pranešimo praktiką, akcininko, kuriam nebuvo pranešta apie susirinkimą, turimų akcijų skaičių ir tokio akcininko galimą įtaką balsavimo rezultatams, jei jis būtų dalyvavęs susirinkime, į bendrovės valdybos, atsakingos už tinkamą visuotinio akcininkų susirinkimo organizavimą, veiksmus bei kitas bylai reikšmingas aplinkybes.

---

⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Vilnamisa“ v. AB „Šeškinės Širvinta“, Nr. 3K-3-613/2001.

⁹⁴ *Cit. op.* 69.

4. Akcininko teisė gauti Akcinių bendrovių įstatymo 18 str. 1 d. nurodytą informaciją apie bendrovę

Kiekvieno akcininko pagrindinis tikslas yra gauti bendrovės pelno dalį, proporcingą jam nuosavybės teise priklausančių akcijų nominaliai vertei. Dėl šios priežasties akcininkai yra suinteresuoti pelninga ir efektyvia bendrovės veikla. Todėl norėdami įsitikinti, kaip bendrovė veikia, akcininkai turi teisę reikalauti susipažinti su juos dominančia informacija apie bendrovę, jos veiklą ir rezultatus. Kitaip sakant akcininkai įgyvendindami šią teisę gali kontroliuoti bendrovės valdymą, kadangi iš pateiktos informacijos kilus abejonių dėl tinkamo bendrovės valdymo, jie gali inicijuoti bendrovės veiklos tyrimą. Teisė gauti informaciją apie bendrovės veiklą yra labai svarbi ir kitų akcininkų neturtinių teisių įgyvendinimui. Ši teisė yra pagrindas balsavimo teisės įgyvendinimui visuotiniame akcininkų susirinkime, kadangi akcininkai tik būdami pakankamai informuoti apie visuotiniame akcininkų susirinkime svarstomus klausimus, gali priimti pagrįstą sprendimą. Teisė gauti informaciją kaip pagrindas balsavimo teisės įgyvendinimui buvo išnagrinėta praėjusioje dalyje, todėl šioje dalyje bus nagrinėjama teisė į informaciją Akcinių bendrovių įstatymo 18 str. atžvilgiu.

Kadangi tarptautiniai apskaitos standartai yra plačiai paplitę visoje Europoje ir kitose šalyse, be to, Europos Sąjunga tęsia dalinį informacijos atskleidimo harmonizavimo procesą priimdama naujas direktyvas, Lietuvoje kaip ir daugelyje kitų šalių yra teisiškai įtvirtintas pakankamai aukštas informacijos atskleidimo laipsnis⁹⁵. Jau Pirmojoje Europos Sąjungos direktyvoje⁹⁶, pradėjusioje Europos Sąjungos mastu harmonizuoti bendrovių veiklą reguliuojančius teisės aktus, numatyta, kokia informacija apie bendrovę turi būti atskleista, norint apsaugoti tiek akcininkų, tiek trečiųjų šalių interesus. Esminiai reikalavimai atskleisti tam tikrą informaciją Europos Sąjungos valstybėse narėse yra susiję su įmonių apskaita, kuri turi būti parengta remiantis Europos Sąjungos Ketvirtąja⁹⁷ ir Septintąja⁹⁸ įmonių direktyvomis⁹⁹.

---

⁹⁵ *Cit. op. 53.*

⁹⁶ 1968 m. kovo 09 d. Pirmoji Tarybos Direktyva 68/151/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės reikalauja iš bendrovių dėl jų narių ir kitų interesų apsaugos pagal Sutarties 58 straipsnio antrąją pastraipą, siekdamas suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, koordinavimo (OL, 1968 L 65).

⁹⁷ 1978 m. liepos 25 d. Ketvirtoji Tarybos Direktyva 78/660/EEB grindžiama Europos ekonominės bendrijos steigimo sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu dėl tam tikrų tipų bendrovių metinių ataskaitų (OL, 1978 L 222).

⁹⁸ 1983 m. birželio 13 d. Septintoji Tarybos Direktyva 83/349/EEB pagrįsta Sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu dėl konsoliduotos atskaitomybės (OL, 1983 L193).

⁹⁹ *Cit. op. 53, p. 4.*

Akcinių bendrovių įstatymo 18 str. 1 d. yra nustatyta, kad akcininkui raštu pareikalavus, bendrovė ne vėliau kaip per 7 dienas nuo reikalavimo gavimo dienos privalo sudaryti akcininkui galimybę susipažinti ir (ar) pateikti kopijas šių dokumentų: bendrovės įstatų, metinės finansinės atskaitomybės ataskaitų, bendrovės metinių pranešimų, auditoriaus išvadų bei audito ataskaitų, visuotinių akcininkų susirinkimų protokolų ar kitų dokumentų, kuriais įforminti visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimai, stebėtojų tarybos pasiūlymų ar atsiliepimų visuotiniams akcininkų susirinkimams, akcininkų sąrašų, stebėtojų tarybos ir valdybos narių sąrašų, kitų bendrovės dokumentų, kurie turi būti vieši pagal įstatymus, taip pat stebėtojų tarybos bei valdybos posėdžių protokolų ar kitų dokumentų, kuriais įforminti šių bendrovės organų sprendimai, jei šiuose dokumentuose nėra komercinės (gamybinės) paslapties. Akcininkas arba akcininkų grupė, turintys ar valdantys daugiau kaip 1/2 akcijų ir pateikę bendrovei jos nustatytos formos rašytinį išipareigojimą neatskleisti komercinės (gamybinės) paslapties, turi teisę susipažinti su visais bendrovės dokumentais. Atsisakymą pateikti dokumentus bendrovė turi įforminti raštu, jeigu akcininkas to pareikalauja. Ginčus dėl akcininko teisės į informaciją sprendžia teismas. Normos analizė leidžia daryti išvadą, kad akcininko teisė į informaciją nėra absoliuti – įstatymas ją riboja¹⁰⁰. Visų pirma, akcininko teisės į informaciją apimtis priklauso nuo akcininko dalies bendrovės įstatiniame kapitale¹⁰¹. Kitas ribojimas taip pat įtvirtintas minėtoje įstatymo normoje yra susijęs su reikalaujamos informacijos pobūdžiu.

Akcinių bendrovių įstatymo 18 str., reglamentuojantį akcininkų teisę gauti informaciją apie bendrovę, savo praktikoje aiškino Aukščiausiasis Teismas ir priėjo išvados, kad bendrovės informacija gali būti skirstoma į dvi grupes. Civilinėje byloje V. N. v. UAB gamybinė-komercinė firma "Fonas"¹⁰² Aukščiausiasis Teismas visą informaciją, kurią akcininkas turi teisę gauti, suskirstė į bendro ir specifinio pobūdžio informaciją. Bendro pobūdžio informacija yra laikytina tokia, kurią kiekvienas akcininkas turi gauti be apribojimų ar sąlygų. Tokia informacija laikoma:

- bendrovės įstatatai;
- metinės finansinės atskaitomybės ataskaitos;
- bendrovės metiniai pranešimai;
- auditoriaus išvados bei audito ataskaitos;

---

¹⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1999 m. balandžio 21 d. nutartis civilinėje byloje J. Č. ir kt. v. UAB "Investicijos fondas", Nr. 3K-3-84/1999.

¹⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. rugsėjo 17 d. nutartis civilinėje byloje V. N. v. UAB gamybinė-komercinė firma "Fonas", Nr. 3K-3-801/2002.

¹⁰² *Ibid.*

- visuotinio akcininkų susirinkimo protokolai ar kiti dokumentai, kuriais įforminti visuotinio akcininkų sprendimai;
- stebėtojų tarybos pasiūlymai ar atsiliepimai visuotiniams akcininkų susirinkimams;
- akcininkų, stebėtojų tarybos ir valdybos narių sąrašai;
- kiti bendrovės dokumentai, kurie turi būti vieši pagal įstatymą;
- stebėtojų tarybos bei valdybos posėdžių protokolai ar kiti dokumentai, kuriais įforminti šių bendrovės organų sprendimai, jei šiuose dokumentuose nėra komercinės paslapties.

Teisė gauti nurodytus dokumentus nepriklauso nuo akcininkų turimų akcijų skaičiaus, kadangi bendro pobūdžio informaciją įstatymas nustato kaip minimalią, kuri juridinio asmens dalyviui būtina, siekiant apsaugoti savo, kaip akcininko pagrindines teises, spręsti dėl investavimo tikslingumo.

Akcinių bendrovių įstatymo 18 str. 1 d. nepateikia baigtinio dokumentų sąrašo, su kuriais turi teisę susipažinti bet kuris bendrovės akcininkas, o nustato kriterijus, kuriais remiantis bendrovės dokumentai patenka į bendro pobūdžio informaciją. Taigi, kad bendrovės dokumentas būtų priskiriamas prie bendro pobūdžio informacijos, jis turi būti viešas pagal įstatymus, kitaip sakant pats įstatymas turi numatyti teisę susipažinti su tam tikru dokumentu. Kitas kriterijus, leidžiantis dokumentą priskirti prie bendro pobūdžio informacijos yra tai, kad jame nėra komercinės (gamybinės) paslapties.

Aukščiausiasis Teismas teisę kiekvienam akcininkui gauti bendro pobūdžio informaciją ir bendrovės negalimumą piktnaudžiauti minėta akcininkų neturtine teise patvirtino civilinėje byloje R. D. v. AB "Malsena"¹⁰³. Minėtoje byloje buvo nustatyta, kad bendrovės valdyba visuotinio akcininkų susirinkimo protokolus ir jų priedus pripažino konfidencialia informacija ir už šios informacijos pateikimą reikalavo rašytinio įsipareigojimo neatskleisti komercinės (gamybinės) paslapties bei pateikti garantą, galimai žalai atlyginti. Bendrovės akcininkas kreipėsi į teismą, teigdamas, kad buvo pažeista jo kaip akcininko neturtinė teisė į informaciją. Taigi Aukščiausiasis Teismas šioje byloje priimdamas nutartį konstatavo, kad pagal įstatymą vieši dokumentai be apribojimų turi būti prieinami akcininkui, nes šią teisę nustato įstatymas, o vieša informacija pagal įstatymą negali būti konfidenciali. Iš to seka kelios išvados.

---

¹⁰³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje R. D. v. AB "Malsena", Nr. 3K-3-228/2004.

Pirma, pagal įstatymus viešų dokumentų bendrovės sprendimu negalima paskelbti konfidencialia informacija. Jei toks sprendimas yra priimtas, tai, kaip prieštaraujantis imperatyviai įstatymo nuostatai, bendrovės sprendimas turi būti teismo įvertinamas kaip nesukeliantis teisinių pasekmių. Kartu tai reiškia, kad bendrovės priimto sprendimo dėl viešos pagal įstatymą informacijos konfidencialumo nereikia nuginčyti teisme.

Antra, informacijos ribojimas yra reikalavimas prisiimti išsipareigojimus ryšium su gautos informacijos panaudojimu. Konfidencialumo išsipareigojimų prisiėmimas galimas tik už konfidencialią, bet ne viešą informaciją. Taigi visuotinio akcininkų susirinkimo protokolai pagal Akcinių bendrovių įstatymą yra vieši pagal įstatymą ir be apribojimų yra prieinami akcininkui.

Šiomis išvadomis Aukščiausiasis Teismas siekia užkirsti kelią nepagrįstam akcininkų neturtinės teisės į informaciją ribojimui ir patvirtina, kad Akcinių bendrovių įstatymas, suteikdamas teisę susipažinti su bendro pobūdžio informacija smulkiems akcininkams, siekia juos apsaugoti nuo stambiųjų akcininkų piktnaudžiavimo savo teisėmis.

Be bendro pobūdžio informacijos Aukščiausiasis Teismas jau minėtoje civilinėje byloje V. N. v. UAB gamybinė-komercinė firma "Fonas"¹⁰⁴ išskyrė ir specifinio pobūdžio informaciją. Šią informaciją Aukščiausiasis Teismas apibrėžė kaip tokia, kuri yra reikšminga bendrovės ūkinei veiklai ir kuriai gauti akcininkas privalo įvykdyti įstatyme nustatytas sąlygas, atitikti tam tikrus reikalavimus. Taigi akcininkas ar akcininkų grupė turi turėti ar valdyti daugiau kaip ½ akcijų, tačiau su sąlyga, kad prieš tai bus pateikę bendrovei jos nustatytos formos rašytinį išsipareigojimą neatskleisti komercinės (gamybinės) paslapties. Prie tokios informacijos priskirtini bendrovės sudaryti sandoriai, suteikti laidavimai, garantijos, ilgalaikio materialaus turto įkeitimų ir mainų sutartys bei kiti duomenys, kurie dėl jų reikšmės bendrovei nėra privalomi pateikti kiekvienam to pareikalavusiam akcininkui. Tokie akcininkai turi ne tik neplatinti gautos specifinio pobūdžio bendrovės informacijos aktyviais veiksmais, bet ir imtis visų priemonių, kad ji netaptų prieinama neturintiems teisės ją gauti.

Taigi remiantis Akcinių bendrovių įstatymo 18 str. 1 d. galima teigti, kad bendrovei yra suteikta teisė atsisakyti pateikti prašomą informaciją apie bendrovę tuomet, kai akcininkas prašantis tam tikro dokumento neturi pakankamo akcijų skaičiaus arba nepateikia raštiško išsipareigojimo neatskleisti komercinės paslapties. Galima būtų teigti, kad tai yra vieninteliai pagrindai teisės į informaciją ribojimui. Tačiau apžvelgus Aukščiausiojo Teismo praktiką dėl teisės į informaciją ribojimo, galima surasti bylą,

---

¹⁰⁴ *Cit. op.* 101.

kurioje minėta įstatymo norma yra aiškinama plečiamai. Taigi civilinėje byloje V. N. v. UAB gamybinė – komercinė firma „Fonas“¹⁰⁵ Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad prašomos informacijos nepateikimas dėl to, kad nepakanka turimų akcijų bendros nominalios vertės jai gauti arba, kad nebuvo pateiktas akcininko raštiškas įsipareigojimas neplatinti konfidencialios informacijos, nėra vieninteliai pagrindai teisės į informaciją ribojimui. Akcinių bendrovių įstatymas nustato, kad ginčą dėl šios teisės sprendžia teismas. Aukščiausiasis teismas pažymėjo, kad Akcinių bendrovių įstatymas numato atsisakymo pateikti dokumentus galimybę, tačiau atvejais, kada bendrovė prašomos informacijos gali nepateikti įstatyme nėra išvardinti. Įstatymų leidėjas, nenustatydamas pagrindų, kuriems esant akcininkui neteiktina informacija apie bendrovės veiklą, baigtinio sąrašo ir pavesdamas klausimą dėl akcininko teisės į informaciją spręsti teismui, sudarė galimybę sprendimą priimti atsižvelgiant į konkrečios situacijos ypatumus ir užtikrinti priešiško interesų - akcininko teisės į informaciją gynybos ir bendrovės interesų apsaugoti konfidencialią informaciją - pusiausvyrą. Tuo būdu įstatymas palieka galimybę riboti informacijos pateikimą būtinais atvejais, kurių visų įstatymų leidėjas negali numatyti. Kitaip sakant Aukščiausiasis Teismas minėtoje byloje konstatavo, kad Akcinių bendrovių įstatymas suteikia teisę bendrovei neatskleisti prašomos informacijos ir tada, kai jos prašo akcininkas, turintis daugiau kaip ½ akcijų, jeigu toks informacijos atskleidimas būtų žalingas bendrovei arba yra rizika, kad tai gali sukelti žalą bendrovei. Kitose valstybėse įstatymai taip pat įtvirtina tokią bendrovės teisę arba yra diskutuojama dėl jos suteikimo bendrovei. Pavyzdžiui, Ispanijos įstatymuose numatyta, kad akcininkai, kuriems priklauso 25% akcijų turi teisę susipažinti su visa informacija apie bendrovę, nepriklausomai nuo to, ar ji konfidenciali, ar ne. Tačiau šiuo metu aktyviai diskutuojama ir linkstama į poziciją, kad netgi tais atvejais, kai akcininkas turi daugiau nei 25% akcijų, bendrovės valdybos nariai ir/ar vykdytysis direktorius turėtų turėti teisę atsisakyti suteikti tam tikrą informaciją akcininkui, jei jų nuomone, akcininkas savo teisę į informaciją įgyvendina nesąžiningai ir galėtų tuo padaryti žalą bendrovei¹⁰⁶.

Manytina, kad šis Aukščiausiojo Teismo išaiškinimas yra teisingas, kadangi tokiu reguliavimu stengiamasi užkirsti kelią žalą bendrovei ir tuo pačiu kitiems akcininkams atsiradimo. Tačiau šis reguliavimas neužkertą kelio galimam bendrovės

---

¹⁰⁵ *Cit. op.* 101.

¹⁰⁶ LIDEIKA, PETRAUSKAS, VALIŪNAS IR PARTNERIAI, advokatų kontora. Europos Sąjungos valstybių narių ribotos atsakomybės bendrovių veiklą reglamentuojančių teisės normų palyginamosios analizės studija: mokslinis tiriamasis darbas. I dalis. Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinės teisės normų, reguliavimo skirtumų ir panašumų bei pagrindinių tokio teisinio reguliavimo priešasčių analizė [interaktyvus]. 2005, [žiūrėta 2007-03-16], p. 10. Prieiga per internetą: <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/mokslinis%20darbas%20i%20dalis_051215.doc>.

piktnaudžiavimui, kuomet be pakankamų priežasčių ji atsisako suteikti prašomą informaciją akcininkui turinčiam daugiau kaip 1/2 bendrovės akcijų ir pateikusiam rašytinį įsipareigojimą neatskleisti komercinės (gamybinės) paslapties. Taigi remiantis Akcinių bendrovių įstatymo 18 str. 1 d. tokie ginčai yra sprendžiami teismuose. Pavyzdžiui, jei informacija neatskleidžiama Vokietijoje, akcininkai turi teisę paduoti bendrovę į teismą dėl nuostolių atlyginimo, tai pat reikalauti prievolės įvykdymo¹⁰⁷.

Atsižvelgiant į tai, kad net akcininkui, turinčiam daugiau kaip 1/2 bendrovės akcijų, prašoma informacija gali būti nesuteikta, galima teigti, kad teisei į informaciją Akcinių bendrovių įstatymas numato griežtus reikalavimus. Taigi kaip yra tuo atveju, jeigu akcininkas prašo pateikti informaciją už laikotarpį, kuriuo jis nebuvo bendrovės akcininku. Šį klausimą yra išsprendęs Aukščiausiasis Teismas civilinėje byloje UAB „Namisa“ v. AB „Šeškinės Širvinta“¹⁰⁸, kurioje buvo konstatuota, kad teisės susipažinti su dokumentais už laiką, kai jis dar nebuvo akcininku, nesuteikimas prieštarauja Akcinių bendrovių įstatymo normai, reglamentuojančiai akcininkų neturtinę teisę į informaciją, kadangi Akcinių bendrovių įstatyme nėra nurodytas laikotarpis, už kurį akcininkai gali reikalauti dokumentų susipažinimui.

Lietuvoje kaip ir daugumoje valstybių teisė į informaciją akcininkams suteikiama nediskriminuojant jų ir atsižvelgiant į turimų akcijų skaičių. Galima paminėti Graikiją kaip išimtį, kadangi tik akcininkų mažuma, turinti 5 % įstatinio kapitalo, gali prašyti specifinio pobūdžio informacijos, o tuo tarpu stambieji akcininkai tik bendros informacijos apie bendrovės veiklą¹⁰⁹. Tokiu reguliavimu yra siekiama didesnės smulkiųjų akcininkų apsaugos. Tačiau išanalizavus Akcinių bendrovių įstatymo nuostatas, reguliuojančias akcininkų neturtinę teisę gauti informaciją apie bendrovės veiklą, manytina, kad jos pakankamai išsamiai reglamentuoja šios teisės įgyvendinimo būdus bei užtikrina komercinės (gamybinės) paslapties apsaugą, siekdamas tiek akcininkų, ypač smulkiųjų, tiek bendrovės interesų užtikrinimo.

---

¹⁰⁷ Cit. op. 53, p. 6.

¹⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. rugsėjo 05 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Namisa“ v. UAB „Šeškinės Širvinta“, Nr. 3K-3-766/2001.

¹⁰⁹ Cit. op. 53, p. 5.

5. Akcininkų teisė pareikšti ieškinį teisme

5.1. Išvestinis ieškinys

Akcinių bendrovių įstatymo 19 str. 8 d. įpareigoja bendrovės valdymo organus veikti bendrovės ir jos akcininkų naudai, laikytis įstatymų bei kitų teisės aktų ir vadovautis bendrovės įstatais. Kitaip tariant, bendrovės valdymo organai privalo veikti išimtinai bendrovės interesais ir užtikrinti bendrovės akcininkų interesų apsaugą. Tačiau bendrovės valdymo organai ne visada veikia taip, kaip reikalauja Akcinių bendrovių įstatymas, todėl tokiais atvejais yra padaroma žala bendrovei, o kartu ir jos akcininkams. Ne veltui Akcinių bendrovių įstatyme yra įtvirtinta akcininkų turtinio ieškinio teisė. 16 str. 4 d. yra įtvirtinta, kad akcininkai turi teisę kreiptis į teismą su ieškiniu, prašydami atlyginti bendrovei žalą, kuri susidarė dėl bendrovės vadovo ir valdybos narių pareigų, nustatytų Akcinių bendrovių ir kituose įstatymuose, taip pat bendrovės įstatuose, nevykdymo ar netinkamo vykdymo, taip pat kitais įstatymų nustatytais atvejais. Tai reiškia, kad yra įteisintas visiškai naujas Lietuvos teisės sistemoje išvestinio akcininkų ieškinio institutas¹¹⁰.

Akcininkų turtinio ieškinio institutas susiformavo ir išsivystė Jungtinėse Amerikos Valstijose ir čia ėmė plėstis. Akcininkų turtinis ieškinys Jungtinių Amerikos Valstijų, Jungtinės karalystės ir kitų valstybių dabartinėje teisėje anglų kalba vadinamas „*derivative action*“¹¹¹. Išvestinio ieškinio susiformavimo priežastis buvo ta, kad bendrovė ne visada galėjo pasinaudoti teise pareikšti ieškinį dėl jai padarytos žalos, todėl tokia teisė tam tikrais atvejais buvo suteikta akcininkams. Pavyzdžiui, Anglijoje XIX a. Foss v. Harbottle¹¹² byloje buvo suformuota taisyklė, kad bendrovė yra laikoma vieninteliu subjektu, galinčiu pareikšti ieškinį dėl jai padarytos žalos atlyginimo¹¹³. Toks reguliavimas buvo aiškinamas tuo, kad bendrovė buvo pripažįstama atskiru teisės subjektu, turinčiu savo nuosavybę, teises ir pareigas. Ši taisyklė buvo pakankama, kai tretieji asmenys padarydavo žalą bendrovei, kadangi visuotinis akcininkų susirinkimas, turintis pritarimą pasiūlymui bendrovei kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo, visada tam pritarė. Tačiau kai bendrovei žalos atsiradavo dėl valdymo organų netinkamų veiksmų, kurių nariai turėjo daugumą bendrovės akcijų ir tuo pačiu daugumą

---

¹¹⁰ KRIVKA Egidijus. Išvestinio akcininkų ieškinio institutas Lietuvos teisės sistemoje. *Jurisprudencija, Mokslo darbai*, 2006, nr. 4(82), p. 46.

¹¹¹ *Ibid.*

¹¹² Foss v. Harbottle (1843) 2 Hare 461, 67 ER 189.

¹¹³ JANET, Dine. *Company Law*. 5 th ed. 2005, p. 252.

visuotiniame akcininkų susirinkime, tuomet iškildavo tam tikrų problemų, kadangi jie nubalsuodavo ir neleisdavo bendrovei pradėti procesinių veiksmų prieš juos pačius, šitaip patvirtindami netinkamą elgesį. Taigi tokie akcininkai, turėdami daugumą bendrovės akcijų ir būdami valdymo organų nariais, galėjo be jokių suvaržymų pažeidinėti smulkiųjų akcininkų teises ir daryti žalą bendrovei priimdami tik sau palankius sprendimus. Taigi faktiškai tai reiškia, kad smulkieji akcininkai neturėjo jokių būdų prieštarauti daugumos sprendimams¹¹⁴. Bendrovė būdama vieninteliu subjektu, galinčiu pareikšti tokį ieškinį, negalėjo apginti savo, tuo pačiu ir smulkiųjų akcininkų interesų, todėl jai galėjo būti daroma neatlyginama žala. Ši problema buvo pakankamai didelė, todėl buvo nuspręsta padaryti išimtį ir esant sunkiam pažeidimui suteikti akcininkams teisę kreiptis į teismą dėl bendrovei padarytos žalos atlyginimo¹¹⁵. Galima daryti išvadą, kad išvestinis ieškinys visiškai paneigia *Foss v. Harbottle*¹¹⁶ byloje nustatytus principus, nes leidžiama pareikšti ieškinį bendrovės vardu¹¹⁷.

Šis ieškinys yra vadinamas išvestiniu, kadangi akcininko teisės į tokį ieškinį yra išvestinės iš akcininko nuosavybės teisės į tos bendrovės akcijas. Išvestiniu ieškiniu vienas ar keli akcininkai, gindami bendrovės teises ir teisėtus interesus, kartu gina ir bendrovės akcininkų visumos – grupės - teises ir teisėtus interesus, todėl išvestinis ieškinys priskiriamas prie grupės ieškinių. Akcininkas išvestiniu ieškiniu gindamas bendrovės teises ir teisėtus interesus netiesiogiai gina ne tik savo asmeninius, bet ir visų akcininkų, kaip asmenų grupės, teises ir interesus. Tik formaliai išvestinis ieškinys yra paduodamas dėl bendrovės teisių ir interesų gynimo, faktiškai jis yra nukreiptas į didelės asmenų grupės – visų akcininkų – interesų gynimą¹¹⁸. Kadangi išvestinis ieškinys yra priskiriamas prie grupės ieškinių, todėl išvestiniu ieškiniu yra ginamas viešasis interesas, nes byloje pagal išvestinį ieškinį gali būti nustatyta bendrovės vadovo, valdybos narių pareiga atlyginti bendrovei, kurios akcininkai gali būti gana didelė asmenų grupė, neteisėtais veiksmais padarytą žalą dėl jų pareigų nevykdymo ar netinkamo vykdymo¹¹⁹.

Kaip jau minėta, išvestinio ieškinio institutas Lietuvos teisės sistemoje yra naujas, kadangi jis pirmą kartą įteisintas 2000 m. liepos 13 d. redakcijos Akcinių bendrovių įstatyme¹²⁰, kuris įsigaliojo nuo 2001 m. liepos 1 d. kartu su naujuoju CK. Minėto

---

¹¹⁴ *Cit. op.* 20, p. 498.

¹¹⁵ *Cit. op.* 113, p. 253.

¹¹⁶ *Cit. op.* 112.

¹¹⁷ MAKARAITYTĖ, Greta. Smulkiųjų akcininkų teisių gynimas (2). Teisė nuginčyti (panaikinti) visuotinio akcininkų susirinkimo daugumos sprendimus. *Juristas*, 2006, nr. 11, p. 32.

¹¹⁸ *Cit. op.* 110, p. 51.

¹¹⁹ KRIVKA Egidijus. Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje. *Jusiprudencija, Mokslo darbai*, 2004, nr. 52(44), p. 24.

¹²⁰ Valstybės žinios, 2000, Nr. 64-1914.

įstatymo 20 str. 1 d. 3 p. buvo įtvirtinta, kad vienas ar keli akcininkai be atskiro įgaliojimo turi teisę reikalauti akcininkams padarytos žalos atlyginimo. Tačiau remiantis šia norma, akcininkai turėjo teisę reikalauti atlyginti žalą tiesiogiai akcininkams, o ne bendrovei, todėl ši teisė negalėjo būti laikoma išvestiniu ieškiniu. Nuo 2004 m. sausio 01 d. įsigaliojus naujos redakcijos Akcinių bendrovių įstatymui¹²¹ buvo įtvirtintas akcininkų išvestinis ieškinys. Dėl taip pasikeitusios Akcinių bendrovių įstatymo nuostatos dabar akcininkai tokiu išvestiniu ieškiniu savo interesą gina tik netiesiogiai¹²².

Taigi akcininko teisė pareikšti ieškinį nėra siejama su jo turimu akcijų skaičiumi. Netgi vieną bendrovės akciją turintis akcininkas gali pasinaudoti šia teise. Tuo tarpu daugumoje užsienio valstybių teisė pareikšti išvestinį ieškinį pripažįstama tik turintiems tam tikrą įstatymo apibrėžtą akcijų skaičių¹²³. Pavyzdžiui, Graikijoje akcininkai norėdami pasinaudoti išvestinio ieškiniu teise turi turėti ne mažiau kaip 1/3 bendrovės akcijų, Norvegijoje 10 %, Ispanijoje 5 % bendrovės akcijų¹²⁴.

Kadangi Lietuvos Respublikos procesiniuose įstatymuose nėra įtvirtintos grupės ieškinių procesą reglamentuojančios taisyklės, todėl kyla tam tikrų problemų taikant išvestinį ieškinį. Pirmoji problema yra susijusi su atsakovo išvestiniuose ieškiniuose klausimu. Akcininkų išvestiniuose ieškiniuose atsakovai yra bendrovės vadovas ir valdybos narys arba nariai. Galima pagrįstai manyti, kad atsakovas galėtų būti ir visa bendrovės valdyba, kaip visus bendrovės valdybos narius apimanti asmenų grupė, tačiau Akcinių bendrovių įstatyme apie tai tiesiogiai nėra pasakyta¹²⁵.

Viena iš didžiausių išvestinio ieškinių problemų yra susijusi su ieškovu. Įstatymų lygiu nėra išspręstas klausimas, ką laikyti ieškovu išvestiniame ieškinyje: akcininkus, pateikusius minėtą ieškinį ar bendrovę. Kadangi išvestiniu ieškiniu reikalaujama atlyginti bendrovei padarytą žalą, tai ieškovu galėtų būti pati bendrovė. Tais atvejais, kai bendrovės valdymo organo nariai savo veiksmais padarė nuostolių bendrovei, abejotinas yra toks jų elgesys, kad jie bendrovės vardu patys sau pateiktų ieškinį dėl žalos atlyginimo. Civilinis procesas yra grindžiamas dvišališkumo principu, kuris reiškia, kad vienas asmuo tuo pat metu vienoje byloje dėl to paties reikalavimo negali būti ir ieškovu, ir atsakovu. O būtent taip atsitiktų, jei bendrovės valdymo organo nariai savo veiksmais

---

¹²¹ Valstybės žinios, 2003, Nr. 123-5574.

¹²² *Cit. op.* 110, p. 49.

¹²³ ABRAMAVIČIUS, A.; MIKELĖNAS, V. *Įmonių vadovų teisinė atsakomybė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 1999, p. 305.

¹²⁴ *Cit. op.* 38.

¹²⁵ *Cit. op.* 110, p. 50.

padarytų bendrovei nuostolių. Taigi nenorėdamas pažeisti dvišališkumo principo, įstatymų leidėjas akcininkams suteikė teisę išvestiniu ieškiniu kreiptis į teismą¹²⁶.

Jeigu teisė išvestiniu ieškiniu kreiptis į teismą yra suteikta akcininkams, tuomet ieškovoais galima būtų laikyti juos. Tačiau ir dėl akcininkų kaip ieškovo kyla tam tikrų abejonių. Kodėl akcininkai turėtų būti ieškovoais, jei jie pateikia ieškinį dėl bendrovei padarytos žalos atlyginimo, kuri yra savarankiškas teisinių santykių subjektas? Asmenys, kurie veikia kito asmens vardu ir jo interesais, vadinami atstovais. Įstatymuose nėra įtvirtinta akcininkų teisė atstovauti bendrovei. Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso¹²⁷ 55 str.1 d. (toliau tekste – CPK) nustatyta, kad juridinių asmenų bylas teisme veda jų organai arba dalyviai, veikiantys pagal įstatymus arba steigimo dokumentus, o šio straipsnio 2 dalis nurodo, kad juridinių asmenų atstovais teisme gali būti juridinių asmenų darbuotojai. Iš CPK 57 str. 1 ir 2 d. išplaukia, kad juridinio asmens atstovo teisės įforminamos įgaliojime, kurį patvirtina atitinkamas juridinio asmens organas. Akivaizdu, kad išvestinio ieškiniu atveju akcininkai nėra įgalioti atstovauti bendrovei nei pagal įstatymą ar bendrovės steigimo dokumentus, nei pagal atitinkamo bendrovės valdymo organo išduotą įgaliojimą. Taigi pagal dabar galiojančius įstatymus išvestinį ieškinį pateikusį akcininką ar akcininkus negalima vienareikšmiškai ir pagrįstai laikyti nei ieškovu, nei bendrovės atstovu¹²⁸. Antai JAV įmonių teisė nustato bendrovės akcininkų teisę įmonės vadovams pareikšti vadinamąjį išvestinį ieškinį (angl. - *derivative suit*). Išvestiniu ieškiniu įmonės akcininkai ar akcininkas pareiškia įmonės reikalavimą dėl įmonei padarytos žalios priteisimo ne savo, o įmonės naudai. Todėl išvestinį ieškinį pareiškę akcininkai dažnai vadinami nominaliais ieškovoais¹²⁹.

Dar viena, taip pat aktuali problema yra bylinėjimosi išlaidos, tiksliau sakant jų apmokėjimas ir atlyginimas. Taigi iškyla klausimai, kas turi mokėti žyminį mokestį už išvestinį ieškinį ir kas turi atlyginti išlaidas, susijusias su bylos nagrinėjimu? Į šiuos klausimus būtų galima labai lengvai atsakyti, jei Akcinių bendrovių įstatymas būtų įtvirtinęs, ką išvestiniame ieškinyje laikyti ieškovu: pačią bendrovę ar akcininką.

Kadangi išvestinį ieškinį turi teisę paduoti akcininkas, galima manyti, kad žyminį mokestį ir kitas išlaidas, susijusias su bylos nagrinėjimu turėtų sumokėti akcininkas. Tačiau iškyla klausimas, kodėl akcininkas, paduodamas ieškinį dėl bendrovei padarytos žalos atlyginimo, turėtų mokėti žyminį mokestį. Ir be to, jei yra patenkinamas išvestinis ieškinytis ir priteisiamas žalos atlyginimas, tai bendrovė, o ne akcininkai gauna šią

---

¹²⁶ *Cit. op.* 110, p. 50.

¹²⁷ Valstybės žinios, 2002, Nr. 36-1340.

¹²⁸ *Cit. op.* 110, p. 50.

¹²⁹ HAMILTON, Robert. W. *The Law of Corporation*. 2nd ed. St. Paul [Minn]: West Publ.Co, 1987, p. 410.

kompensaciją. Todėl manytina, kad žyminį mokestį ir kitas bylinėjimosi išlaidas turėtų apmokėti bendrovė. Tokia pati problema yra ir tuomet, kai teismas atmeta išvestinį ieškinį ir iškyla pareiga atlyginti atsakovo bylinėjimosi išlaidas. Remiantis tais pačiais argumentais, manytina, kad bendrovė, o ne akcininkai turėtų jas atlyginti.

Bylinėjimosi išlaidų atlyginimas sukelia problemų ir tuomet, kai yra patenkinamas išvestinis ieškinys. Tokiu atveju bylą pagal išvestinį ieškinį pralaimėjęs atsakovas – bendrovės valdymo organo narys – turėtų padengti ne tik bendrovei padarytą žalą, bet ir atlyginti ieškovo turėtas bylinėjimosi išlaidas. Manytina, kad tokia taisyklė neigiamai veikia priimamų verslo sprendimų kokybę, nes esant išvestinio ieškinio dėl bendrovės patirtų nuostolių ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimo grėsmei, verslo administratoriai nelinkę pernelyg rizikuoti. Šių klausimų tinkamo sprendimo pavyzdys būtų Jungtinių Amerikos Valstijų teisė ir praktika, leidžianti bendrovei priimti tokius įstatus, pagal kuriuos valdymo organų nariai atleidžiami nuo nuostolių ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimo¹³⁰.

Taigi įstatymų leidėjas įteisinęs išvestinio ieškinio institutą, suteikė akcininkams galimybę kontroliuoti bendrovės valdymo organus, kad jie veiktų išimtinai bendrovės interesais ir užtikrintų bendrovės akcininkų interesų apsaugą. Tačiau minėtos problemos daro šią akcininkų teisę sunkiai įgyvendinamą, todėl reikėtų aiškesnio ir papildomo įstatyminio reguliavimo. Įstatymų leidėjas turėtų įtvirtinti tikslesnį šios teisės realizavimo reglamentavimą, kuris leistų realiai užtikrinti akcininkų išvestinio ieškinio teisės įgyvendinimą praktikoje.

Akcinių bendrovių įstatymas suteikdamas akcininkams išvestinio ieškinio teisę, nenustato akcininkų teisės pareikšti asmeninį ieškinį bendrovei ar vadovams dėl tiesiogiai patirtų asmeninių nuostolių. Taigi nors Lietuvoje tokio ieškinio teisė neegzistuoja, tačiau bendra teisė reikalauti nuostolių atlyginimo teismo keliu yra galima¹³¹.

5.2. Teisė nuginčyti bendrovės organų sprendimus

CK 2.82 str. 4 d. nustato, kad juridinių asmenų organų sprendimai gali būti teismo tvarka pripažįstami negaliojančiais, jeigu jie prieštarauja imperatyvioms įstatymų normoms, juridinio asmens steigimo dokumentams arba protingumo ir sąžiningumo principams. Ieškinį gali pareikšti juridinio asmens kreditoriai – jeigu sprendimas pažeidžia jų teises ar interesus, atitinkamas juridinio asmens valdymo organas, juridinio

---

¹³⁰ *Cit.op.* 110, p. 51.

¹³¹ *Cit. op.* 117, p. 34.

asmens dalyvis arba kiti įstatymuose nustatyti asmenys. Taigi juridinio asmens dalyviai, šiuo atveju akcininkai, yra laikomi tinkamais ieškovais. Tiek CK, tiek Akcinių bendrovių įstatymas nenustato jokių šios teisės apribojimų. Teisė nuginčyti bendrovės organų sprendimus nėra siejama su akcininko turimų akcijų skaičiumi.

Teisė nuginčyti visuotinio akcininkų susirinkimo, valdybos ar direktoriaus priimtus sprendimus atsiranda pažeidus teisėtumo ir įstatuose nustatytos sprendimų priėmimo procedūros reikalavimus. Taip pat ši teisė įgyjama, kai bendrovės organų sprendimai yra išnaudojantys ar kitaip rimtai pažeidžiantys akcininkų mažumos interesus¹³².

Minėta CK norma įstatymo leidėjas siekia užkirti kelią bendrovės organams piktnaudžiauti teise ir pažeisti tiek pačios bendrovės, tiek kreditorių, tiek akcininkų, tiek ir kitų įstatymuose nustatytų asmenų interesus. Aukščiausiasis Teismas savo praktikoje yra ne kartą atkreipęs dėmesį į visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimų pripažinimo negaliojančiais instituto paskirtį. Aukščiausiasis Teismas analizuodamas visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimų pripažinimo negaliojančiais institutą, padarė išvadą apie dvejopą šio instituto paskirtį. Pirma, suteikiant teisę ginčyti nutarimus, siekiama apginti suinteresuotų asmenų, kurių teisės buvo pažeistos visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimais, interesus bei viešą interesą. Antra, detalus nutarimų nuginčijimo reglamentavimas (trumpi senaties terminai, nuginčijimo pagrindų baigtinio sąrašo nustatymas) leidžia daryti išvadą, jog šis institutas taip pat skirtas apsaugoti bendrovę ir už ginčijamų nutarimų priėmimą balsavusių akcininkų interesus. Visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimų pripažinimas negaliojančiais be pakankamo pagrindo gali paralyžuoti bendrovės veiklą, padaryti jai ar akcininkams nuostolių. Todėl sprendžiant ginčus dėl visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimų pripažinimo negaliojančiais būtina atsižvelgti į abu šio instituto tikslus ir siekti abiejų šalių interesų pusiausvyros¹³³. Visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimai gali būti pripažinti negaliojančiais tik tuo atveju, jeigu buvo pažeistos Akcinių bendrovių įstatymo imperatyvios normos, reglamentuojančios susirinkimo sušaukimą, pravedimą, ar nutarimų priėmimą, šis pažeidimas pažeidė ieškovo interesus arba viešą interesą ir pažeidimo padarinių negalima pašalinti niekaip kitaip, kaip tik pripažįstant nutarimus negaliojančiais¹³⁴. Taigi tiek įstatymas, tiek ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika reikalauja, jog visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimai nebūtų pripažinti negaliojančiais vien tik dėl formalių pažeidimų, nesukėlusiu jokių neigiamų teisinių padarinių nei akcininkų, nei viešajam

---

¹³² *Cit. op.* 117, p. 34.

¹³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje V. S. v. Specialios paskirties AB "Stumbras", Nr. 3K-3-856/2001; 2002 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje UAB "Vilnamisa" v. AB "Šeškinės Širvinta", Nr. 3K-3-878/2002.

¹³⁴ *Cit. op.* 84.

interesui¹³⁵. Nors Aukščiausiasis Teismas tokią išvadą padarė tik dėl visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimų pripažinimo negaliojančiais, tačiau manytina, kad tos pačios taisyklės turėtų būti taikomos ir sprendžiant tiek dėl direktoriaus, tiek dėl valdybos nutarimų pripažinimo negaliojančiais, kadangi ne tik visuotinio akcininkų susirinkimo, bet ir bendrovės valdymo organų nutarimų, kuriais daugiausia yra sprendžiami kasdieniai bendrovės veiklos klausimai, pripažinimas negaliojančiais be pakankamo pagrindo gali paralyžuoti bendrovės veiklą, padaryti jai ar akcininkams nuostolių.

CK 2.82 str. 4 d. nustato ir tokiems ieškiniams taikomą trijų mėnesių senaties terminą, tačiau taip pat leidžia pačiam kodeksui ar kitiems įstatymams nustatyti kitokius ieškinio senaties terminus. Todėl ne veltui Akcinių bendrovių įstatymo 19 str. 10 d. nustatyta, kad ieškinį dėl bendrovės organų sprendimų negaliojimo gali pareikšti akcininkai, kreditoriai, bendrovės vadovas, valdybos ir stebėtojų tarybos nariai ar kiti įstatymuose numatyti asmenys ne vėliau kaip per 30 dienų nuo tos dienos, kurią ieškovas sužinojo arba turėjo sužinoti apie ginčijamą sprendimą. Netgi Aukščiausiasis teismas civilinėje byloje AB "Ortopedijos technika" v. UAB "Ortopedijos paslaugos"¹³⁶ patvirtino, kad šiuo atveju kolizijos tarp Akcinių bendrovių įstatymo ir CK normų nėra, kadangi šiuo atveju CK pirmenybę suteikia Akcinių bendrovių įstatyme įtvirtintam ieškinio senaties terminui. Iškyla klausimas, ar toks sutrumpintas trisdešimties dienų ieškinio senaties terminas nėra per trumpas? Manytina, kad šis sutrumpintas terminas yra nustatytas siekiant užtikrinti bendrovės organų priimtų nutarimų stabilumą¹³⁷. Kitaip sakant, visuotinis akcininkų susirinkimas priimdamas sprendimus svarbiausiais bendrovės veiklos klausimais, o valdymo organai kasdieniniais bendrovės veiklos klausimais, sąlygoja nenutrūkstamą ir tinkamą bendrovės valdymą, todėl nustačius ilgus ieškinio senaties terminus, atsirastų neigiamų pasekmių tiek pačiam valdymui, tiek bendrovės ekonominei veiklai.

Taigi įstatymo leidėjas suteikdamas akcininkams teisę nuginčyti bendrovės organų sprendimus suteikia akcininkams tam tikrą kontrolės funkciją bendrovės organų atžvilgiu.

---

¹³⁵ *Cit. op.* 133.

¹³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje AB "Ortopedijos technika" v. UAB "Ortopedijos paslaugos", Nr. 3K-3-375/2003.

¹³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Kompanija Sontec Limited v. AB "Marijampolės Daisotra", Nr. 3K-3-1176/2001.

5.3. Kiti atvejai, kada akcininkai turi teisę kreiptis į teismą su ieškiniu

CK akcininkams suteikia teisę kreiptis į teismą su ieškiniu ir kitais nei aukščiau aptartais atvejais. CK 1.82 str. nustato, kad akcininkas turi teisę kreiptis į teismą su ieškiniu reikalaujantis pripažinti bendrovės sudarytą sandorį negaliojančiu, jeigu sudarant tokį sandorį buvo bendrovės valdymo organai pažeidę įstatuose nustatytus jų įgaliojimus arba jeigu toks sandoris prieštarauja juridinio asmens veiklos tikslams. Pažymėtina, kad toks sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu tik tokiu atveju, jeigu ieškinį pateikiantis akcininkas įrodys, kad kita sandorio šalis veikė nesąžiningai, t. y. žinojo, kad sandorį sudarė šios teisės neturintis bendrovės valdymo organas, ar dėl aplinkybių susiklostymo negalėjo to nežinoti arba žinojo ar turėjo žinoti, kad sandoris prieštarauja bendrovės veiklos tikslams¹³⁸.

Dar vienas atvejis, kuomet akcininkai turi teisę kreiptis į teismą su ieškiniu yra nustatytas CK 2.88 str. 4 d. suteikia akcininkams teisę kreiptis į teismą ir reikalauti pripažinti visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimą negaliojančiu tuomet, kai visuotiniame akcininkų susirinkime buvo balsuojama pažeidžiant akcininkų balsavimo sutartį ir toks balsavimas turėjo lemiamą įtaką sprendimo priėmimui ar nepriėmimui.

Pažymėtina, kad CK 1.138 str. 3 p. įtvirtindamas prevencinio ieškinio institutą, taip pat suteikia ir akcininkams teisę iš anksto kreiptis į teismą prašant uždrausti valdymo organams ateityje sudaryti sandorius, prieštaraujančius bendrovės veiklos tikslams ar peržengiančius bendrovės valdymo organų kompetenciją¹³⁹.

---

¹³⁸ *Cit. op.* 41, sk. 4.2., p. 13.

¹³⁹ *Ibid.*

6. Kitos akcininkų neturtinės teisės

Aukščiau aptartos visos akcininkų neturtinės teisės yra pagrindinės. Tačiau šis sąrašas nėra baigtinis, kadangi akcininkai turi ir daugiau aukščiau neaptartų, tačiau tiek CK, tiek Akcinių bendrovių įstatymo atskirose nuostatose, tiek kituose įstatymuose įtvirtintų teisių. Taip pat ir bendrovės įstatai gali nustatyti visai kitas nei teisės aktuose įtvirtintas neturtines teises, tačiau jos neturi prieštarauti teisės aktams.

Reikėtų išskirti dar vieną CK nustatytą svarbią akcininkų neturtinę teisę. CK įtvirtina akcininkų teisę inicijuoti bendrovės veiklos tyrimą. Taigi akcininkas ar akcininkai gali kreiptis į teismą prašydami ištirti įmonės veiklą ir nuspręsti, kaip padaryti pažeidimai ir akcininkų engimas turi būti ištaisyti¹⁴⁰ CK 2.125 str. 1 d. 1 p. yra nustatyta, kad bendrovės veiklos tyrimą gali inicijuoti vienas ar keli akcininkai, kurių turimų ar valdomų akcijų nominali vertė yra ne mažesnė kaip 1/10 įstatinio kapitalo. Tai reiškia, kad CK šią akcininko teisę sieja su jo turimų akcijų skaičiumi. Įstatymo leidėjas suteikdamas tokią neturtinę teisę siekia apginti smulkiuosius akcininkus nuo jų teises pažeidžiančio valdymo, kuris gali pasireikšti valdymo organų netinkamais veiksmais ar neveikimu, tai pat visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimais, susijusiais su bendrovės valdymu. Taip yra todėl, kadangi pagal CK 2.124 str. netinkama veikla apima tik juridinio asmens valdymą ir tik juridinio asmens dalyvių sprendimus, susijusius su juridinio asmens valdymu¹⁴¹.

Taigi bendrovės veiklos tyrimas reikalaujamas tuomet, kai akcininkams kyla abejonių dėl tinkamo įmonės valdymo. Ši akcininkų teisė yra sąlyginė, kadangi ji priklauso nuo tam tikrų sąlygų įvykdymo. CK 2.126 str. 2 d. nustato, kad akcininkai pareiškimą dėl veiklos tyrimo paduoda teismui tik tuomet, jei prieš tai kreipėsi į bendrovę reikalaudami nutraukti netinkamą veiklą, nurodydami protingumo kriterijus atitinkantį laiką, per kurį ji turi būti nutraukta. Kreipimesi į bendrovę neturi būti konkrečiai įvardinti netinkami veiklos vykdytojai, tačiau privalo būti nurodyta konkreti netinkama veikla ir motyvai, kodėl ji laikoma netinkama¹⁴². Ir tik jei per nustatytą laikotarpį ši netinkama veikla nėra nutraukiama, akcininkai turi teisę kreiptis į teismą. Taigi CK nustato privalomą išankstinę ikiteisminę ginčo sprendimo tvarką¹⁴³.

---

¹⁴⁰ *Cit. op.* 117, p. 30.

¹⁴¹ *Cit. op.* 40, p. 247.

¹⁴² *Ibid.*, p. 250.

¹⁴³ *Ibid.*, p. 250.

Netinkama veikla reiškia pažeidimą CK 2.86 – 2.87 str. nuostatų, kurios taikomos tiek valdymo organo nariui, tiek valdymo organui in corpore¹⁴⁴. CK 2.87 str. nustato juridinio asmens organų narių pareigas, tokias kaip lojalumo, protingumo, sąžiningumo, interesų konflikto vengimo, konfidencialumo ir kitas. Taigi kreiptis į teismą su prašymu iširti bendrovės veiklą yra galima tuomet, kai akcininkai mano jog buvo pažeistos minėtos valdymo organų ir jų narių pareigos ir nėra akivaizdu, kad bendrovės vykdoma veikla yra tinkama. Ir tik teismo paskirti ekspertai, atlikę įmonės veiklos tyrimą, gali atsakyti į šį klausimą. Tik po ekspertų išvados teismas gali priimti sprendimą taikyti tam tikras priemones.

Ne visos valstybės pripažįsta šią teisę. Pavyzdžiui, anglosaksų teisinės sistemos šalyse ši akcininkų teisė neegzistuoja, bet gali būti pakeičiama kitu teisiniu instrumentu, suteikiančiu panašų rezultatą¹⁴⁵. 1985 m. Anglijos Bendrovių įstatymo 459(1) dalyje yra nustatyta akcininkų teisė kreiptis į teismą, jeigu bendrovės vykdoma veikla yra ar buvo netinkama ir pažeidžia visų bendrovės akcininkų ar tik tam tikros jų grupės interesus arba bendrovės siūlomas ar atliktas veiksmas ar neveikimas sukėlė ar gali sukelti žalą. Akcininkai pasinaudodami šia teise reikalauja uždrausti netinkamą bendrovės veiklą ir atlyginti žalą¹⁴⁶. Taigi Anglijos Bendrovių įstatymo normos kaip ir Lietuvos CK įtvirtintų teisės normų, reglamentuojančių bendrovės veiklos tyrimą, tikslas yra apsaugoti akcininkus nuo neteisėto ir žalingo bendrovės veiklos vykdymo, pažeidžiančio jų interesus.

Be Akcinių bendrovių įstatymo 16 str. 1 d. išvardintų pagrindinių akcininkų neturtinių teisių, atskirose to paties įstatymo nuostatose taip pat galima rasti dar daug neturtinių teisių, tokių kaip akcininko teisė balsuoti raštu, siūlyti slaptą balsavimą, susipažinti su susirinkimo protokolu, inicijuoti visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimą ir daug kitų. Kai jau anksčiau buvo minėta, kad be Akcinių bendrovių įstatymo ir CK, akcininkų neturtinės teisės gali būti įtvirtintos tiek ir kituose teisės aktuose bei bendrovės įstatuose.

---

¹⁴⁴ *Ibid.*, p. 247.

¹⁴⁵ *Cit. op.* 117, p. 7.

¹⁴⁶ *Ibid.*, p. 30.

Išvados

1. Įstatymo leidėjas turi užtikrinti tinkamą akcininkų neturtinių teisių įgyvendinimą ir siekti kuo geresnės šių teisių apsaugos, kadangi jos suteikia akcininkams galimybę dalyvauti bendrovės valdyme, išreikšti savo nuomonę esminiais bendrovės veiklos klausimais ir tokiu būdu siekti materialinės naudos. Dėl padidėjusio užsienyje perkamų akcijų skaičiaus pasikeitus verslo sąlygoms, daugelyje valstybių galiojantys teisės aktai, reguliuojantys bendrovių valdymą, tapo nebetinkami ir akcininkai, o ypač nerezidentai, pradėjo susidurti su savo teisių, o ypač neturtinių, įgyvendinimo kliūtimis. Todėl Europos Komisija ėmėsi iniciatyvų pakeisti nebetinkamus Europos Sąjungos valstybių narių teisės aktus, reguliuojančius bendrovių valdymą, ir taip sustiprinti akcininkų teises.

2. Neturtines teises akcininkas įgyja nuo tinkamo nuosavybės teisių į akcijas įgijimo momento. Tačiau įstatymų leidėjas Akcinių bendrovių įstatyme nepakankamai reglamentuodamas ir nevisiškai suderindamas su kitomis šio įstatymo normomis nuosavybės teisės į akcijas atsiradimo momentą, sukelia daug neaiškumų dėl akcininkų galimybės pasinaudoti neturtinėmis teisėmis.

3. Visos akcijos vienodomis aplinkybėmis suteikia visiems akcininkams vienodas teises. Tai reiškia, kad Akcinių bendrovių įstatymas įtvirtina akcininkų lygiateisiškumo principą, kartu suteikdamas teisę esant nevienodomis sąlygoms nuo šio principo nukrypti.

4. Akcinių bendrovių įstatymas suteikdamas akcininkams galimybę dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime tiek asmeniškai jame dalyvaujant, tiek nedalyvaujant, taip pat nuo 2007 m. sausio 01 d. įsigaliojus Akcinių bendrovių įstatymo nuostatai, suteikiančiai teisę akcininkams sprendimus visuotiniame akcininkų susirinkime priimti elektroninėmis ryšio priemonėmis, Lietuvoje yra užtikrinamas operatyvus visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimų priėmimas, kuris palengvina tiek užsienio šalyse gyvenančių akcininkų, tiek ir akcininkų rezidentų, dėl tam tikrų priežasčių negalinčių tiesiogiai dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime, dalyvavimą bendrovės valdyme.

5. Teisės dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime turėjimas nereiškia ir teisės balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime turėjimo. Akcininko balsavimo teisės suvaržymas, neturi įtakos jo teisei dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime. Toks akcininkas gali atvykti į visuotinį akcininkų susirinkimą, tačiau nustatant kворumą jis nėra laikomas dalyvaujančiu.

6. Svarbiausia teisių dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime užtikrinimo priemonė – tinkama visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo tvarka, kurios tikslas pranešti akcininkui, kokius klausimus susirinkimas svarstys, kad akcininkas galėtų juos išanalizuoti ir atsakingai pasiruošti įgyvendinti savo neturtinę teisę – dalyvauti ir balsuoti visuotiniuose akcininkų susirinkimuose. Akcinių bendrovių įstatymas nustato pakankamą terminą visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimui, tačiau nepakankamai užtikrina galimybę gauti visą su būsimu visuotiniu akcininkų susirinkimu susijusią informaciją.

7. Imperatyvių normų, reglamentuojančių susirinkimo sušaukimo tvarką pažeidimas yra pagrindas pripažinti visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimą negaliojančiu, jei šis pažeidimas pažeidė akcininko ar jų grupės interesus ar viešą interesą, sukėlė neigiamų padarinių akcininkų ar viešajam interesui ir pažeidimo padarinių negalima pašalinti niekaip kitaip, kaip tik pripažįstant sprendimą negaliojančiu.

8. Akcininko teisė į informaciją nėra absoliuti ir gali būti ribojama. Šios teisės apimtis tiesiogiai priklauso nuo akcininko turimų akcijų skaičiaus. Įstatymo leidėjas, nenustatydamas pagrindų, kuriems esant akcininkui neteiktina informacija apie bendrovės veiklą, baigtinio sąrašo ir pavesdamas klausimą dėl akcininko teisės į informaciją spręsti teismui, sudarė galimybę sprendimą priimti atsižvelgiant į konkrečios situacijos ypatumus ir užtikrinti akcininko teisės į informaciją ir bendrovės interesų apsaugoti konfidencialią informaciją pusiausvyrą.

9. Išvestinis ieškinys – naujas institutas Lietuvos Respublikos teisės sistemoje, suteikiantis akcininkams teisę kreiptis į teismą dėl bendrovei padarytos žalos atlyginimo, kuris yra priskiriamas prie grupės ieškinių. Kadangi Lietuvos Respublikos procesiniuose įstatymuose nėra įtvirtintos grupės ieškinių procesą reglamentuojančios taisyklės, todėl ši akcininkų teisė yra sunkiai įgyvendinama. Įstatymų leidėjas turėtų įtvirtinti tikslesnį šios teisės realizavimo reglamentavimą, kuris leistų realiai užtikrinti akcininkų išvestinio ieškinio teisės įgyvendinimą praktikoje

10. CK 2.82 str. 4 d. suteikdama akcininkams teisę nugynčyti bendrovės organų sprendimus suteikia akcininkams kontrolės funkciją bendrovės organų atžvilgiu, kadangi ši teisė atsiranda tuomet, kai yra pažeidžiami teisėtumo ir bendrovės įstatuose nustatytos sprendimų priėmimo procedūros reikalavimai. Taip pat ši teisė įgyjama, kai bendrovės organų sprendimai yra išnaudojantys ar kitaip rimtai pažeidžiantys akcininkų mažumos interesus.

11. Įstatymo leidėjas nustatydamas smulkiesiems akcininkams teisę inicijuoti bendrovės veiklos tyrimą, suteikia jiems teisinės priemonės, leidžiančias apsiginti nuo jų teisės pažeidžiančio valdymo.

12. Šiame darbe išnagrinėtos akcininkų neturtinės teisės nėra visos, kurias akcininkai gali turėti. Jos yra tik pagrindinės, kadangi tiek CK, tiek Akcinių bendrovių įstatymo atskiros nuostatos, tiek kiti įstatymai ir įstatai gali nustatyti ir kitas neturtines akcininkų teises.

Literatūros sąrašas

Teisės norminiai aktai

1. Lietuvos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2000, Nr. 74 - 2262);
2. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2002, Nr. 36 - 1340);
3. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2003, Nr. 123 - 5574);
4. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2000, Nr. 64 - 1914);
5. Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymas (Valstybės žinios, 2000, Nr. 61-1827);
6. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 1994, Nr. 55 - 1046);
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Uždarųjų akcinių bendrovių akcininkų – nematerialių akcijų savininkų vertybinių popierių sąskaitų tvarkymo ir materialiujų akcijų savininkų registravimo uždaruosiose akcinėse bendrovėse taisyklių patvirtinimo (Valstybės žinios, 2004, Nr. 132-4761).
8. Lietuvos Respublikos vertybinių popierių komisijos nutarimas dėl 2002 m. rugsėjo 5 d. nutarimo Nr. 23 “Dėl vertybinių popierių ir jų cirkuliacijos apskaitos taisyklių naujos redakcijos patvirtinimo” pakeitimo (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2004, Nr. 13 - 413).

2. Europos Sąjungos teisės aktai ir jų projektai:

1. 2004 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/109/EB dėl informacijos apie emitentus, kurių vertybiniais popieriais leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, skaidrumo reikalavimų suderinimo, iš dalies keičianti Direktyvą 2001/34/EB (OL, 2004 L390, p. 38).

2. 1988 m. gruodžio 12 d. Tarybos direktyva 88/627/EEB dėl informavimo apie vertybinių popierių biržos prekybos sąrašuose esančios bendrovės akcijų paketo įsigijimą ar pardavimą (OL, 1988 L 348).
3. 1983 m. birželio 13 d. Septintoji Tarybos direktyva 83/349/EEB pagrįsta Sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu dėl konsoliduotos atskaitomybės (OL, 1983 L193).
4. 1978 m. liepos 25 d. Ketvirtoji Tarybos direktyva 78/660/EEB grindžiama Europos ekonominės bendrijos steigimo sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu dėl tam tikrų tipų bendrovių metinių ataskaitų (OL, 1978 L 222).
5. 1976 m. gruodžio 13 d. Antroji Tarybos direktyva 77/91/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos tokias priemones suvienodinti, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų akcinių bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, bendrovės steigiant, palaikant ir keičiant jų kapitalą, koordinavimo (OL, 1977 L 26).
6. 1968 m. kovo 09 d. Pirmoji Tarybos direktyva 68/151/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės reikalauja iš bendrovių dėl jų narių ir kitų interesų apsaugos pagal Sutarties 58 straipsnio antrąją pastraipą, siekdamos suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, koordinavimo (OL, 1968 L 65).
7. 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento nutarimas (OL, 2004 C 104).
8. 2006 m. sausio 05 d. Europos Bendrijų Komisija. Pasiūlymas. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl bendrovių, kurių registruotoji buveinė yra valstybėje narėje ir kurių akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, akcininkų balsavimo teisių panaudojimo iš dalies keičianti Direktyvą 2004/109/EB (KOM, 2005 685 galutinis).
9. 2003-05-21 Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. *Modernizing Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward*. (COM, 2003, 284 final).

Specialioji literatūra

1. ABRAMAVIČIUS A., MIKELĖNAS V. Įmonių vadovų teisinė atsakomybė. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 1999.
2. BALČIKONIENĖ, Radvilė. Eiliniam visuotiniam akcininkų susirinkimui artėjant. *Juristas*, 2006, nr. 3, p. 4 - 10.
3. BARNARD, Catherine. *Europos Sąjungos materialinė teisė. Keturios laisvės. I knyga. Laisvas prekių judėjimas*. Vilnius: Eugrimas, 2005.

4. DAVIES, Paul. L. *Gower & Davies' Principles of Modern Company Law*. 7th ed. London: Sweet & Maxwell, 2003.
5. FARRAR, J. H.; FUREY, N. E.; HANNIGAN, B. M. *Farrar's company law*. London: Butterworths, 1991.
6. GRADAUSKAITĖ, Jurga. Visuotinis akcininkų susirinkimas: sušaukimo tvarka ir jos nesilaikymo teisinės pasekmės. *Vadovo pasaulis*, 2007, nr. 1, p. 3 -7.
7. HAHLO, H.R.; FARRAR, J. H. *Hahlo's cases and materials on company law*. 3rd ed. London: Sweet & Maxwell, 1987.
8. HAMILTON, Robert. W. *The Law of Corporation*. 2nd ed. St. Paul [Minn]: West Publ.Co, 1987.
9. HICKS, Andrew; GOO, S. H. *Cases & Materials on Company Law*. 5th ed. Oxford: Oxford University Press, 2004.
10. JANET, Dine. *Company Law*. 5th ed. 2005.
11. KECORYTĖ, Daiva. Pasirengimas eiliniam visuotiniam akcininkų susirinkimui. *Vadovo pasaulis*, 2006, nr. 2, p. 16 - 21.
12. KEENAN, Denis. *Smith & Keenan's company law*. 13th ed. Harlow: Pearson Longman. 2005.
13. KRIVKA Egidijus. Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje. *Jusiprudencija, Mokslo darbai*, 2004, nr. 52(44), p.150 - 160.
14. KRIVKA Egidijus. Išvestinio akcininkų ieškinio institutas Lietuvos teisės sistemoje. *Jurisprudencija, Mokslo darbai*, 2006, nr. 4(82), p. 46 - 53.
15. LIDEIKA, PETRAUSKAS, VALIŪNAS IR PARTNERIAI, advokatų kontora. *Bendrovių valdymas: žinynas*. 2003, p. 7.
16. MAKARAITYTĖ, Greta. Smulkiųjų akcininkų teisių gynimas (1). Ar pakankamai smulkiuosius akcininkus gina Lietuvos Respublikos įstatymai? *Juristas*, 2006, nr. 10, p. 4 - 7.
17. MAKARAITYTĖ, Greta. Smulkiųjų akcininkų teisių gynimas (2). Teisė nuginčyti (panaikinti) visuotinio akcininkų susirinkimo daugumos sprendimus. *Juristas*, 2006, nr. 11, p. 29 - 35.
18. MILELĖNAS, Valentinas.; VILEITA, Alfonsas.; TAMINSKAS, Algirdas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. Pirmasis leidimas*. Vilnius: Justitia, 2001.
19. MIKELĖNAS, Valentinas, et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys*. Vilnius: Justitia, 2002.

20. MISIUS, Rolandas. Visuotinio akcininkų susirinkimo eiga. *Vadovo pasaulis*, 2005, nr. 1, p. 5 - 10.
21. RYMEIKIS, Tomas. Nuosavybės teisė į akcijas ir jos perleidimas: Lietuvos įstatymų leidybos vystymasis ir tendencijos. *Jurisprudencija*, 2004, nr. 57(49), p. 63 - 69.

Teismų praktika

1. Foss v. Harbottle (1843) 2 Hare 461, 67 ER 189.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1999 m. balandžio 21 d. nutartis civilinėje byloje J. Č. ir kt. v. UAB "Investicijos fondas", Nr. 3K-3-84/1999.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1999 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje A. K.V. ir kt. v. AB prekybos bazė "Urmas", Nr. 3K-3-123/1999.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Panevėžio turgus“ v. UAB „Naujasis turgus“ ir kt., Nr. 3K-3-217/2000.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Vilniaus miesto valdyba v. UAB "Sangreta" ir kt. , Nr. 3K-3-383/200.
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje L. P. v. UAB „Jugasė“, Nr. 3K-3-416/2000.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Vilnamisa“ v. AB "Šeškinės Širvinta", Nr. 3K-3-613/2001.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. rugsėjo 05 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Namisa“ v. UAB „Šeškinės Širvinta“, Nr. 3K-3-766/2001
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje V. S. v. Specialios paskirties AB "Stumbras", Nr. 3K-3-856/2001.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Kampanija Sontec Limited v. AB "Marijampolės Daisotra“, Nr. 3K-3-1176/2001.
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Vilnamisa“ v. AB „Šeškinės Širvinta“, Nr. 3K-3-878/2002.
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. rugsėjo 11 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Namisa“ v. AB „Šeškinės Širvinta“, Nr. 3K-3-964/2002.
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. rugsėjo 17 d. nutartis civilinėje byloje V. N. v. UAB gamybinė-komercinė firma "Fonas", Nr. 3K-3-801/2002.

14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje AB "Ortopedijos technika" v. UAB "Ortopedijos paslaugos", Nr. 3K-3-161/2003.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje AB "Ortopedijos technika" v. UAB "Ortopedijos paslaugos", Nr. 3K-3-375/2003.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje S. M. v. AB "Paminklų restauravimo institutas" , Nr. 3K-3-425/2003.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. birželio 04 d. nutartis civilinėje byloje S. A. v. AB "Mažeikių nafta", Nr. 3K-3-650/2003.
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. lapkričio 05 d. nutartis civilinėje byloje Krasten Ree Holding ApS v. UAB "Alio", Nr. 3K-3-1057/2003.
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Č. K. v. J. A., Nr. 3K-3-386/2004.
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje R. D. v. AB "Malsena", Nr. 3K-3-228/2004.
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje A. K. v. UAB „Actual city media“, Nr. 3K-3-73/2006.
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Kaminera“ v. D. Š., Nr. 3K-3-96/2006.

Elektroniniai dokumentai

1. AB „Vilniaus vertybinių popierių birža“. *Vilniaus vertybinių popierių biržoje listinguojamų bendrovių valdymo kodeksas* [interaktyvus]. 2006-08-21 d, [žiūrėta 2006-03-14], p. 3. Prieiga per internetą: <http://www.lt.omxgroup.com/f/teisesaktai/Bendroviu_valdymo_kodeksas.pdf>.
2. Europos Parlamento teisėkūros rezoliucija dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl bendrovių, kurių registruotoji buveinė yra valstybėje narėje ir kurių akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, akcininkų balsavimo teisių panaudojimo, iš dalies keičiančios Direktyvą 2004/109/EB (COM(2005)0685 – C6-0003/2006 – 2005/0265(COD)) [interaktyvus]. 2007-02-15 [žiūrėta 2007-03-20], p. 4. Prieiga per internetą: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0042+0+DOC+XML+V0//LT>>.

3. Europos Parlamento klausymai. Atsakymai į klausimus: paskirtasis komisijos narys M. Charley McCreevy (Vidaus rinka ir paslaugos). B dalis. Specialieji klausimai [interaktyvus]. 2004-10-07, [žiūrėta 2007-03-06], p. 9. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/commission_barroso/mccreevy/docs/speeches/2004-10-07/specificpart/specia_mccreevy_lt.pdf>.
4. DEMINOR. Application of one share – one vote principle in Europe [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2007-03-11]. Prieiga per internetą: <http://www.abi.org.uk/BookShop/ResearchReports/DEMINOR_REPORT.pdf>.
5. LIDEIKA, PETRAUSKAS, VALIŪNAS IR PARTNERIAI, advokatų kontora, *et al.* Vilniaus vertybinių popierių biržoje listinguojamų bendrovių valdymo kodeksas su komentarais [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-02-26], p. 8. Prieiga per internetą: <<http://www.baltic.omxgroup.com/bwebdocs/BVKK.pdf>>.
6. LIDEIKA, PETRAUSKAS, VALIŪNAS IR PARTNERIAI, advokatų kontora. Europos Sąjungos valstybių narių ribotos atsakomybės bendrovių veiklą reglamentuojančių teisės normų palyginamosios analizės studija: mokslinis tiriamasis darbas. I dalis. Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinės teisės normų, reguliavimo skirtumų ir panašumų bei pagrindinių tokio teisinio reguliavimo priešasčių analizė [interaktyvus]. 2005, [žiūrėta 2007-03-16], p. 10. Prieiga per internetą: <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/mokslinis%20darbas%20i%20dalis_051215.doc>.
7. MIŠKINIS, KVAINAUSKAS IR PARTNERIAI, advokatų kontora. *Bendrovių valdymo sistema, valdymo modelio pasirinkimas ir funkcionavimo ypatumai*: studija [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2007-03-18], p. 16. Prieiga per internetą: <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/UM_STUDIJA_06-12-14.doc>.
8. Report of the high level group of company law experts on a modern regulatory framework for company law in Europe [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2007-03-23]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/employment_social/news/2004/jun/hlg_social_elarg_en.pdf>.
9. Shareholder rights [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-20]. Prieiga per internetą: <http://www.norges-bank.no/nbim/pension_fund/articles-letters/2006/shareholders.html>.
10. TELFA. Shareholders' Rights – A Legal Comparison [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2007-03-17]. Prieiga per internetą: <<http://www.apcims.co.uk/public/publications/discussions/pdf/Shareholders%20Rights%20-%20Preface.pdf>>.

Santrauka

Akcininkai, būdami bendrovės akcijų savininkais, yra suinteresuoti pelninga ir efektyvia bendrovės veikla, kadangi jie įsigydami bendrovės akcijų, siekia savo privačių interesų tenkinimo, t. y. materialinės naudos. Todėl akcininkai turi turėti galimybę aktyviai dalyvauti bendrovės valdyme, kontroliuoti bendrovės valdymo organų veiksmus ir tokiu būdu siekti apibrėžtų veiklos tikslų. Tokias galimybes akcininkams suteikia neturtinės teisės. Šiame darbe yra analizuojamos pagrindinės neturtinės akcininkų teisės Lietuvoje, pabrėžiama tinkamo šių teisių įgyvendinimo svarba. Tai pat yra nagrinėjami šių neturtinių teisių pažeidimo atvejai, jų sukeltos pasekmės kitoms akcininkų turimoms teisėms, šių pažeistų teisių gynimo būdai, aptariamoms pagrindinėms problemoms, su kuriomis susiduria akcininkai, tiek rezidentai, tiek nerezidentai, norėdami jomis pasinaudoti. Tai pat darbe yra nagrinėjamos Europos Komisijos pasiūlytos iniciatyvos gerinti bendrovių valdymą Europos Sąjungos valstybėse narėse, o ypač 2006 m. sausio 05 d. Europos Komisijos parengtas direktyvos pasiūlymas dėl bendrovių, kurių registruotoji buveinė yra valstybėje narėje ir kurių akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, akcininkų balsavimo teisių panaudojimui, iš dalies keičianti Direktyvą 2004/109/EB.

Summary

Non-property rights of shareholders and implementation

Shareholders, being the owners of the company's shares, are interested in a profitable and effective performance of the company, because by acquiring shares of the company they seek satisfaction of their own interests, i.e. material gain. Therefore, the shareholders should have an opportunity to be actively involved in the management of the company, control actions of the management bodies of the company and, thus, pursue defined business objectives. Such opportunities to shareholders are provided by their non-property rights. This work analyses the main non-property rights of shareholders in Lithuania, emphasizes the importance of proper implementation of these rights. It also deals with infringement instances of these non-property rights and their consequences to the rights enjoyed by other shareholders, remedies for such infringed rights and discusses major problems that shareholders, both residents and non-residents, face in exercising them. The work also examines the initiatives proposed by the European Commission to improve corporate management in EU member states, in particular the Proposal by the European Commission for a Directive of the European Parliament and of the Council of 5 January 2006 on the exercise of voting rights by shareholders of companies having their registered office in a Member State and whose shares are admitted to trading on a regulated market and amending Directive 2004/109/EC.